

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20
ДИНАРА
1952

Година XXV. Број 657
Субота, 1. август 1964. г.

ИЗПАЗИ СУБОТОМ

КРОЗ ВЕКОВЕ

Најпоетичнији МОСТ

Мост у Тусу, у Ирану, преко Кешеф-руда (река Кешеф) саграђен је захваљујући једној песми. То је у ствари био јуначки еп „Шахнама“, који обухвата 60.000 стихова, дело најславнијег персијског и уопште једног од највећих епичара у светској књижевности — Фирдусија (око 940—1020). Песник Фирдуси, чије је право име Абулқасим Мансур, живео је у Гани, на двору султана Махмуда Газневида (998 — 1030). Према султановом обећању, дворски ризничар морао је да за сваки написани стих исплати песнику по златник. Када је Фирдусијев еп после 35 година стваралачког рада

био готов (1.111) уместо обећаног злата песнику је било упућено 60.000 сребрњака. Песник је реаговао на њему својствен начин: поделио је сребрњаке на три дела па је једну трећину дао као бакшиш дечаку-гоничу слона који је донео товар блага, другом трећином платио је једно једино купање у амаму, а трећу је дао за чашу неког освежавајућег напитка.

Султан Махмуд Газневид се после девет година покајао због прекршене речи и упутио је у Тус, где се Фирдуси био повукао, караван камила натоварених златом. Али било је касно: караван је срео на путу погребну поворку — сахрањивали су великог песника.

Када је песникове удовица примила султанову пошљику, она је новац предала управљачима града да би саградили мост преко река Кешеф.

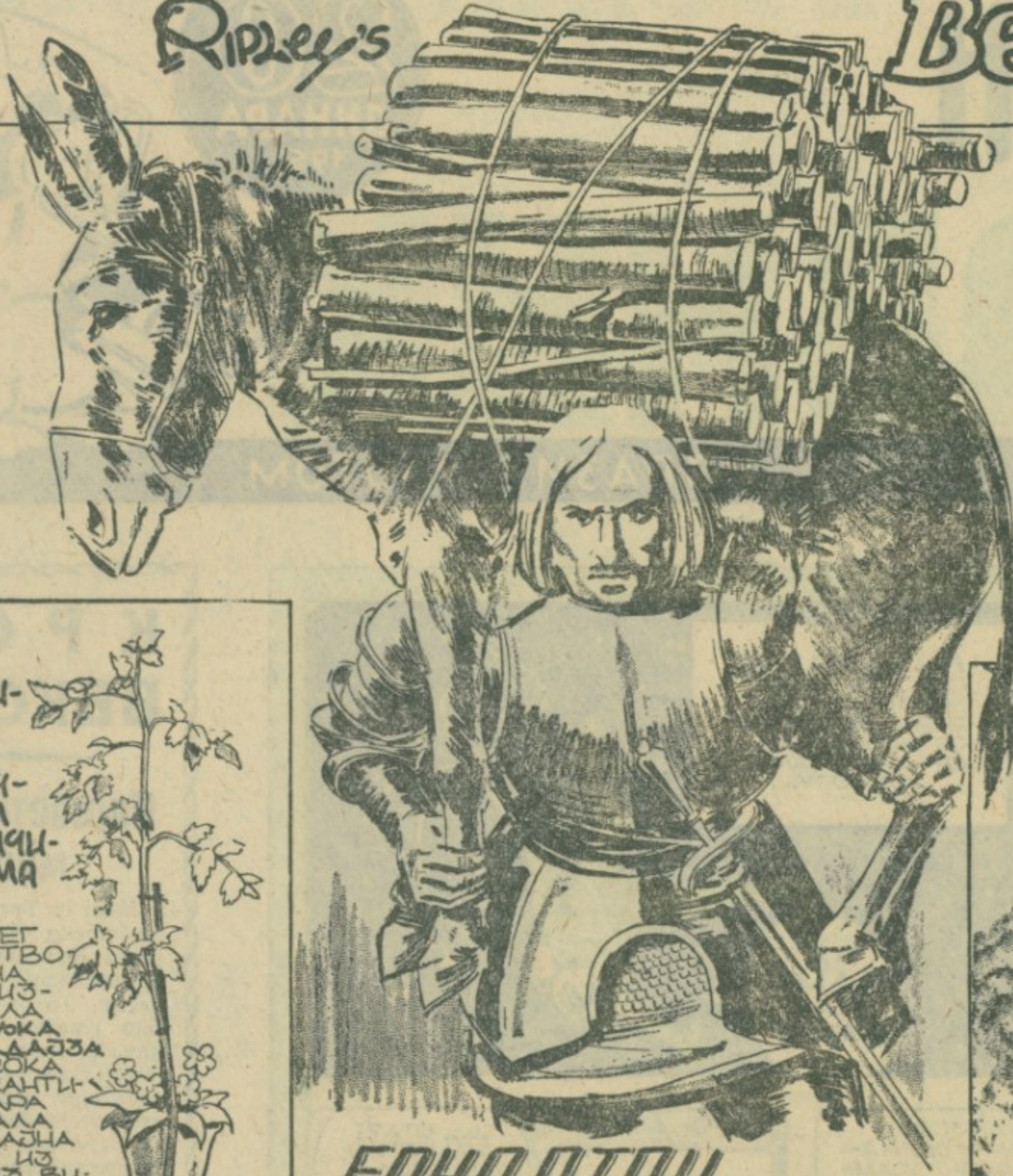
Забрањена Музика

У 17. веку по наређењу патријарха Никона у читавој Русији било је најстроже забрањено људима свих слојева да се баве музиком. Сви музички инструменти били су одузети од власника и спаљени.

У ОВОМ БРОЈУ: Храбра и лепа Мила. Човек који је расијевао Еброју. Шаховска ошварања. Крилаши вишез украјинској неба. Томас Едисон. Школска прослава. Шарени мозаик. Стријови.

Ripley's

Веровали или не!

ЖЕЦА

ОКОКЕ-
НОГ ДАМО
СА ЖЕА-
НИМ
УХОМ
ИМАО ЈЕ
ОДАНУ ГРАБЕД
ИЗ САД
ОБРА-
ЦАКА
(САД)

ДОМОРОЦИ

КАНАДСКИХ ОСТРВА
БЕЖ 1.000 ГОДИНА СПО-
РАЗУМЕВАЈУ СЕ НА
ВЕЛИКА РАСТОЈАНА
ЈЕЗИКОМ КОЈИ СЕ
САСТОЈИ ОД ЗВИЖАЊА
МЕЂАУЗУКИ РИТАМ
И ВИСИХУ ТОНА ОНИ
МОГУ ДА ИЗГОВОРЕ
И НАЈДОЛЖИЈЕ
ПОРУКЕ

ЦЕО ДИМЊАК ОД ЦИГАЛА

ВИСОКА
13 МЕТРА
ЈАНЕО ЈЕ ЦИКАЛОМ ОА ЈЕД
НЕ ФАБРИКЕ У ИПСИЛАНТИЈУ
(САД)-А НИКАД ГА ВИШЕ НИКО НИЈЕ
ВИДЕО! (12. АПРИЛ 1893.)

САКСИ- ЈУ СА РОДИЧ- КИМ ЉУБИЦИ- ЦАМА

ИЗ
ЦИЈЕГ
ЈЕ ОТВО-
РА НА
ДНУ ИЗ-
РАСЛА
БИЈКА
ПАРЛАДАЗА
ВИСОКА
130 САНТИ-
МЕТРА
ИМАЛА
ЈЕ ДАЈНА
РОС ИЗ
КВИНЗ ВИ-
ЛИЦА У
АМЕРИЦИ

ЕРНОЛТОН Д'ЕСПАЊ

ВАЗАЛ ГРОФА ГАРСТАНА ДЕ ОУА ИЗ БЕАРНА
(ФРАНЦУСКА) КАД МУ ЈЕ ЖЕАНОМ
БИЛО НАРЕЂЕНО ДА ДОНЕСЕ ДРВА ЗА
ОГРЕЈИШТЕ ДОНЕО ЈЕ У АБОР НА
СВОЈИМ ЛЕРИМА МАГАРИЦА СА ТОВАРОМ ДРВА
Д'ЕСПАЊ ЈЕ ПРИ ТОМЕ ИМАО НА
СЕБИ ОКЛОП И МОРАО ЈЕ ДА СЕ УСПИНЕ УЗ
80 СТЕПЕНИКА.

© King Features Syndicate, Inc. 1963. World rights reserved

ШКОЛСКА СВЕЧАНОСТ

Мали Француз, ученик Никола, добро је познат не само у својој земљи, већ и ван њених граница јер деца читавог света са задовољством читају његове приче о занимљивим догађајима у његовој породици и његовој школи. Никола „књижевни син“ двојице француских књижевника, Сампеа и Госинија, прича нам данас о најрадоснијем ђачком догађају: крају школске године.

Тог јутра дошли смо у школу заједно са својим татама и мамама одевени као да смо кренули у госте или баби на гроб. На мени је била бела кошуља од истог материјала од кога и татина, а коју тата не носи да је не би испрљао. А Анијан, он је сасвим шенуо: дошао је у белим рукавицама тако да смо се сви кикотали сем Рифија који је казао да је његов тата саобраћајан и да и он ставља беле рукавице кад крај њега пролази ко лима председник владе. Косе су нам свима биле намазане бриљантином, а уши опране чак и изнутра. И сви смо очекивали да на крају почну да нам деле сведочанства-похвале не зато што смо баш желели да их добијемо, већ просто стога што ће после тога бити прави крај и цело лето нећемо долазити у школу.

Похвала је било довољно за све нас. Анијан, први у разреду и учитељичин љубимац, добио је похвалу за аритметику, историју, географију, лепо писање, читање и владање. Ала је тај бубао! Ед, најјачи у разреду, добио је похвалу за физкултуру за то што он — одмах удара по носу. Жофруа, чији је отац страховито богат, добио је похвалу за уредност зато што он сваке седмице долази у товом оделу и не успева да га ископа мастилом. Рифи је добио похвалу за цртање зато што му је тетка поклонила

за Нову годину кутијцу дрвених бојица. Клотер, најгори ученик међу нама, добио је похвалу као најбољи другар. А ја за красноречивост. Мој тата се у почетку веома

лив-пера и осам пудријера и била је страшно задовољна. Никад није имала толико налив-пера и пудријера. Чак ни прошле године. Све нас је пољубила и казала нам да слушамо своје маме и тате, да се за време распуста добро одморимо, поновимо школско градиво и да јој разгледницама „јављамо“ како проводимо распуст, а она ће то сматрати као писмене задатке и у јесен ће нам на то дати оцене.

После тога смо сви изишли у школско дворште и тате и маме стале су да разгова-

вали по главицама, а затим су се мрштили и брисали руке марамницама јер су нам косе биле наћапане бриљантином. А ми деца смо разговарали како ће нам на распусту бити лепо. Клотер је казао како ће он да спасава даљенике као и прошле године. А ја сам рекао да је он лажов јер сам својим очима видео да се боји да уђе у базен. Тада ме је Клотер ударио по глави књигом коју је добио на дар као најбољи другар. Рифи се закикотао кад је то видео, а ја сам га ударио по носу. Он је заурлао и помислио да га је у-

дарио Ед познат по томе што одмах удара по носу, па га је шутнуо ногом. Тада смо сви почели да се тучемо, али су притрчали родитељи и повикали да смо неваљали и да је то што радимо срамота. И ми смо се разишли кућама.

Ишао сам и мислио како је дивно што више неће бити ни школских ни домаћих задатака. Али сам се после сетио да цела три месеца нећу видети никог од деце па ми је дошло да заплачем. Заједно сам, а тата је казао да ја ни сам не знам шта желим и да ће га „то дете“ отерати у гроб.

обрадовао, али се после нешто смрштио кад је учитељица казала да похвалу добијам више за квантитет него за квалитет. Морам питати тату шта то значи. Учителица је такође добила дарове — четрнаест на-

рају: „Мој је тако болешљив“. Наш је ланчуга али је несумњиво обдарен“. Ја сам у његовим годинама био први ђак у разреду, али данас су школу сасвим запоставили“. Све је то због телевизије! И сви су нас мило-

Дечји бисери

Амерички писац Арт Лингклетор аутор је књига „Тајанствени дечји свет“ и „Деца непрестано изговарају наујасније ствари“, веома популарних у Сједињеним Државама. Његове књиге у ствари су збирке „дечјих бисера“ — њихових питања, одговора и закључака.

— Колико пута сам ти казала да не вучеш мачку за реп.
— Ја је само држим за реп. Она сама вуче.

Петогодишњи дечак, чији родитељи нису код куће, подиже телефонску слушалицу и чује из ње непознати глас:
— Зар код куће сем тебе нема никога?
— Не. Моја сестра је код куће.

— Позови је.
— Наступа дуга пауза.
— Извините, — дере се после пет минута дечак у слушалицу — нисам успео да је извучем из колевке.

— Како је Црвенкапа познала да у постељи лежи вук, а не њега бака?
— Веома једноставно: унука је пребројала ноге Вук их има четири, а бака само две.

— Замисли да ти је мама дала две јабуке: једну велику, другу малу и казала ти да једну од њих даш своме брату. Коју би дао?
— То зависи од тога на кога од моје браће мислите: старијег или млађег од мене.

Ученица првог разреда основне школе, обраћа се учитељици:
— Не желим да вас увредим, али мој тата каже да ако моје оцење и даље буду лоше да ће он некога морати да истуче.

— Шта то значи „време лети“?
— То је када летиш авионом и имаш при себи часовник.

ВАТРЕНА ЗЕМЉА

У Азербејџану, једној од 15 савезних република СССР, постоје многа места у којима из земље избија пламен. У прастара времена ту су били храмови поклоника ватре. Ватра потиче од лако запаљивих гасова, који се у подземљу издвајају из нафте. Ова совјетска република добила је име по речима азер — ватра и бејџан — земља. У преводу на наш језик Азербејџан значи дакле „Ватрена земља“.

ПРОСТА ДУШИЦА

Орегон је једна од 50 савезних држава САД, на обалама Пацифика. По површини је нешто мања од Југославије, али има свега око 1,8 милион становника. Европљани су почели да је насељавају тек по почетком XIX века. По

дрвном богатству она је на првом месту у САД. Орегон је добио име по латинском називу лековите биљке, мајчине душице или просте душице — *Origanum vulgare*, које има на много места дуж обала реке Колумбије.

ШТАФЕТНО ПРЕПЛИВАВАЊЕ ЛАМАНША

Ламанш је савладао недавно и једна група ученица. Наиме, 17. јула, десет ученица једне лондонске гимназије, које су путем једна другу смењивале, препливале су Ламанш од рта Грине у Француској до Довера у Енглеској, и то за 16 часова и 20 минута. Енглеске ученице, које је за овај подвиг тренирала њихова наставница физкултуре, надале су да ће Ламанш препливати за 12 часова. Али, таласи и вртлози које за собом остављају бродови, омели су младе пливачице да постигну жељено време. Нове победнице Ламанша имају између 13 и 18 година.

РЕП УМЕСТО ГЛАВЕ

У Торесовом мореузу — између Аустралије и Нове Гвинеје — живи необична риба звана „чекињозуб“. Њен реп обликом подсећа на главу, а глава на — реп. Да би забавна била потпуна, „чекињозуб“ плива репом напред. Али, кад овој риби запрети опасност, она одмах бежи: главом напред да би тиме сасвим збунила свог непријатеља.

КАКВО ЈЕ ВРЕМЕ

У Бриселу, на недавно одржној изложби проналазача — аматера, приказан је и уређај за стварање „индивидуалне климе“. Проналазач треба да заштити човекову главу од ветра и мраза, врућине и кише. Под прозачни балон од отпорног целофанског вентилатора се убацује ваздух који је претходно, према потреби загрејан или расхлађен. Апарат је добио назив „капа за климатизацију“.

Новаторство

Два новатора: један Американац и други Швеђанин, али обојица амерички држављани и љубитељи паса, измислили су штенару за ношење паса да би љубимац био утопљен и и сув док његов господар шета по киши. Швеђанина намерава да отвори самоуправу у којој ће се продавати ове штенаре.

СПАСОНОСНА БОЈА

Хемијска заштита усева од инсеката стиче у последње време све шире примену. Међутим инсектициди су често опасни и за птице које на пољима скупљају отровом посуто зрнчеве. Шведски научници

Плејшер и Холм тврде да су опитима утврдили да птице просто мрзе... плаву боју. Према томе, довољно је да хемикалије буду плаве па да птице уопште не дирну затрвано зрнчеве. На тај начин би можда „омрзнута“ боја могла спасти птицама живот.

СИГУРАН ДОКАЗ

У Калифорнији је један хеликоптер тукао рекорд у издржљивости летења: 101 час је остао у ваздуху без спуштања. Да би се потпуно уверили да нигде неће слетети, пријатељи пилота су, пре полетања, окачили испод трупа апарата неколико тучета јаја.

Рибари из француског приморског града Сен Мало никад не узму прву уловљену рибу. Они јој улију у грло пола боце вина и баце је натраг у море. Рибари се држе веровања својих предака да ће све рибе из њеног јата осетити мирис вина, полетети на површину горећи од жеље да и оне буду уловљене и напојене.

ШАРЕНИ МОЗАИК

Неписани закон једног од племена која живе на острву Понтијанак, крај западне обале острва Борнеа, прети смртном казном свакоме ко покуша да спасе жену која се дави. Међутим, не треба помислити да су становници овог острва женомрци. Они се поносе тиме што су њихове жене одличне пливачице и не дозвољавају да било која од њих помрачи славу осталих. Истине ради треба додати да отац се за овај закон зна, ни једној жени није запретила опасност од давлена.

Када је немачки бискуп Јохан Фугер умро израдио је као последњу жељу да му једном годишње излију на гроб бачву вина да би „његово тело и даље могло да упија у

себе ову укусну течност“. За испуњење последње жеље Фугер је оставио својој општини велику своту.

Најдужи меч у историји бокса одржан је у Њу Орлеансу 6. априла 1893. године. Боксери лаке категорије Енди Боуен и Џек Бјурк борили су се за звање шампиона јужних држава Америке. Меч је имао 110 рунди и трајао је 7 часова и 19 минута. Најзад је судија прекинуо меч јер су противници, због болова, отворено почели да избегавају један другог.

Француски писац Франсоа Рабле, аутор књиге о Герганту и Пантагруелу, оставио је тестамент следеће садржине: „Ништа немам. Много сам дужан.

Остало завештавам сиромашнима“.

Неки Франк Демек из Чикага сакупио је цео шпил карата налазећи времена на време на улици час једну, час другу карту. За то му је било потребно тридесет година.

Енглески краљ Џорџ I, син хановског изборног кнеза и унуке енглеског владара Јакова I, није знао ни речи енглески.

Из Липтауа, у Чешкој, било је 1926. године упућено једно писмо у Рим адресовано „богу“. Писмо се вратило пошиљачу са напоменом: „Адресат непо знат“.

Бузепе де Мај из Напуља имао је два срца и свако од њих јасно се чуло. Лондонска медицинска

академија платила му је 15.000 фунти стерлинга за право да после његове смрти „отвори његово тело“. Уговор закључен 1894. године био је објављен у многим медицинским часописима и предвиђао да Мај ни под каквим изговором не сме да напусти Европу.

ПАЈА ПАТАК
by Walt Disney

„ДЕЧЈА РАДОСТ“
МОДЕЛ КОЈИ СТВАРНО ЛЕТИ! САМО 500 Д.
ПОТПУНА УПУТСТВА ЈОШ 50 Д.

ТО ЈЕ ЗА МЕНЕ!

„ДЕЧЈА РАД“
МОДЕЛ КОЈИ СТВАРНО ЛЕТИ! САМО 500 Д.
ПОТПУНА УПУТСТВА ЈОШ 50 Д.

ВОЛИМ ДА МАЈСТОРИШЕМ!

ЗА ТРУП „А“ ПРИВРСТИТИ ДЕЛОВЕ КРИЛА „В“ И „В“... ПОШТО ИЗГЛАЧАТЕ...

... УГЛАВИТЕ УМЕТКЕ „Г“ И „Д“ У УСЕКЕ „џ“ И „џ“...

... ПОШТО ПОСТАВИТЕ ВЕРТИКАЛНИ СТАБИЛИЗАТОР, ПРИВРСТИТЕ ПРОПЕЛЕР „Е“ ЗА ГУМЕНУ ТРАКУ „Ж“.

... НАВИЈТЕ ЛАГАНО ДРЖЕЊИ ТРУП ОДМАХ ИЗА КРИЛА И...

... НЕЖНИМ ДЛИ ОДЛУЧНИМ ПОКРЕТОМ ДАЈТЕ АВИОНУ ЗАМАХ А ЗАТИМ ПОСМАТРАЈТЕ КАКО...

... НЕ СЕ ВИНУТИ ЦАК ДО.

... ЗВЕЗДА!

© 1964 Walt Disney Productions World Rights Reserved

ЧОВЕК КОЈИ ЈЕ РАСПЕВАО ЧИТАВУ ЕВРОПУ

— Ја сам само почетник, а ви сте велика уметница. Како бих се и усудио...

Она прште у смех хладећи се лепезом:

— Росини ће вас подржати а мој таленат ће вас учинити славним.

Мајербер се замисли: певачица је свакако дознала да је његовог оца банкара Бера ујак Мајер начинио јединим наследником под условом да моме презимену Бех додам његово Мајер.

— О браку се не доноси тако брза одлука, госпођо.

— Значи, ви одбијате? Одлазите! — пркосно рече она.

Плашио се најгоре, али се опера завршила без икаквих незгода. Публика је била олушевљена. „Ромилда“ је доживела велики успех.

Некада је обожавао Бетовена, али откако му је рекао да не зна да компоује окренуо се ка Италији, пошто га је Росини много ценио.

После успеха са „Ромилдом“, Мајербер је почео да помпозује „Семарамиду“ која је у Венецији доживела тријумф. Љутито је подпеао писмо свог пријатеља Вебера који га је у писму прекоревачио: „Ви се поводитите за укусом публике и компоујете лаку музику. Заборављате наше мајсторе: Баха, Бетовена и божанског Моцарта.“

Миланска скала му је по-

ручила једну оперу. Мајербер је знао какав значај игра јавно мишљење: зато је свако вече посећивао салоне у Милану.

На премијери у ложама Миланске скале налазиле су се најлепше жене. Знао је да ће га оне поздравити и аплаудирати јер је био њихов мишљеник — приписивани су му разни успеси на том пољу.

Кад је улазио у своју ложу, он се изненади: поред његова два брата стајала је сва у белом мала Мина.

— Хтела сам да видим твој успех у скали! Твоја браћа су ме довела — објаснила је она.

Узбуђен, Мајербер погледа млада девојку: из њених задивљених очију он осети да је музичар у моди.

Није му стало до позоришта

Анри Бел, који је писао под именом Стендал и тврдио да је пореклом из Милана, желео је да се упозна са малом Мином али само да би покварио Мајерберов успех код Матилде Висконтини коју је он сам безнадежно волео.

Представа се завршила оштрицама. Стендал је одвео Мину кроз масу света на пријем код Матилде Висконтини, да би се и лично уверила у његове приче.

— Ови Италијани су ти завртели главу — рекао је брат

Мајерберу. Мина је увидела да он заборава своје принципе и кренула за Берлин.

Мајербер је имао утисак да читав свет пропада. Одмах је кренуо у потрагу и стигао је на швајцарској граници. Али Мина није хтела ни да чује за њега.

— У својим писмима си ми говорио друго, писао си о свом раду — а ти? Ти си ме лагао!

Мајербер је покушао да је убеди, али узалуд. Отпратио је само до Берлина и предао њеној великој породици Мајер. А ту, пред правим судом морао је да се закуне да није прекршио строги породични морал и да је у Италији доживео успех једино као уметник. Тада му је тек све било опрштено.

Вратио се у Венецију 1824. године. Његова нова опера „Крсташ из Египта“ имала је такође успеха. Од дуждеве палате до купатила лида, господарици су певали арије из његове опере.

У Берлину се после овога венчао са Мином и месецима остао у кругу породице. У то време познати тенор Левасер му је писао из Француске: „Овде ћете наћи писце либрета, одличне тумаче улога и позоришта достојна вас.“

Али Мајербер је најмио један миран пространи став и Мина му је помагала да у седам ормана среди своје рукописе. Првих недеља свог боравка, отишао је да слуша једну Оберову оперу, чији је либрето написао Скриб. После представе, Мајербер је потражио писца либрета и Скриб је то једва дочекао. Предложио му је одмах садржај за једну оперу чији би се догађаји одвијали у 13. веку.

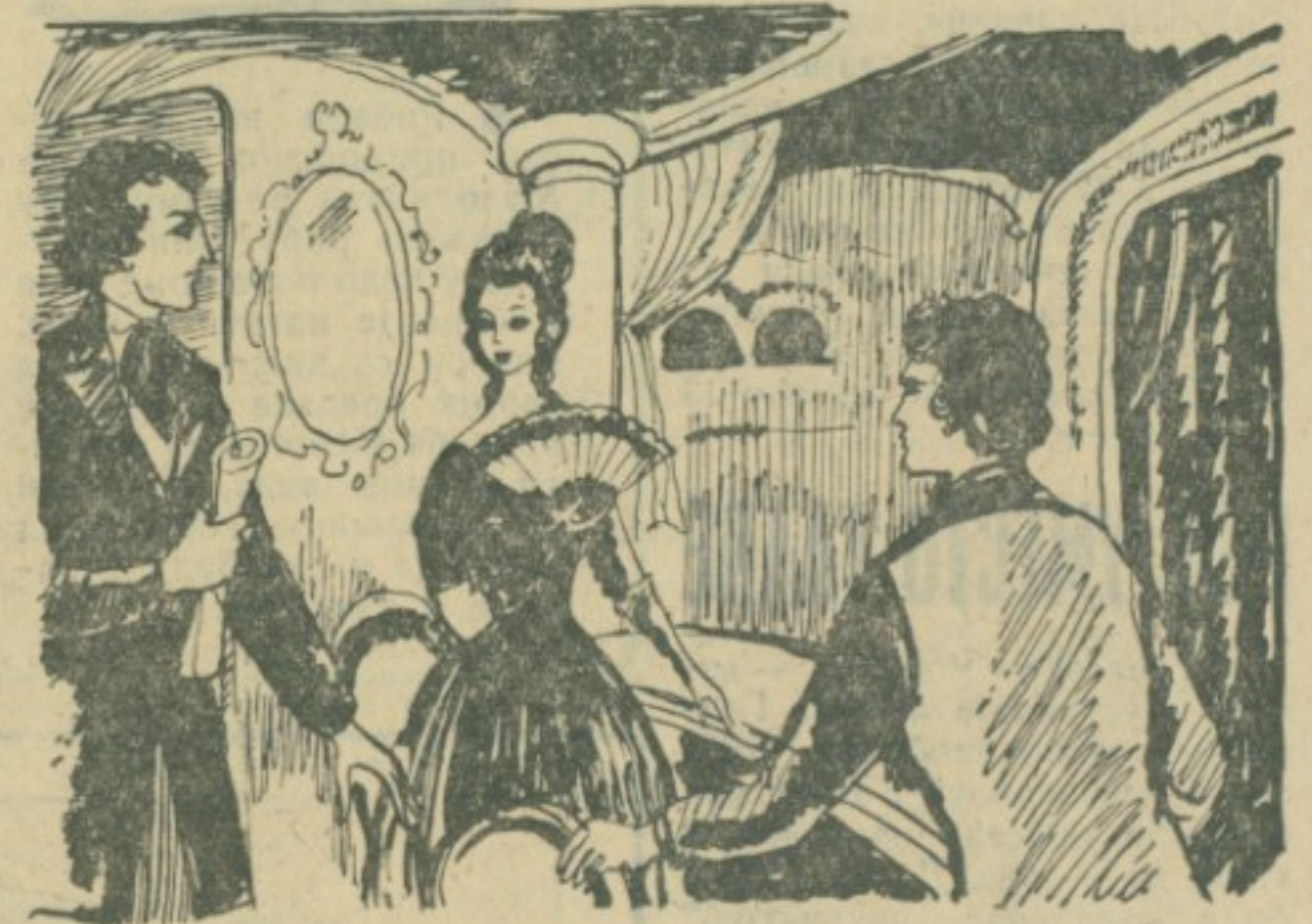
што други мисле у стиховима и прози, — написао је Виктор Иго кад је чуо оперу „Пророк“.

Мајербер је постао велики човек. Једном је само био зао: Вагнер је тада био млад и тражио је препоруку за Шле-

1864. године баш када је одржавана главна проба његове „Африканке“.

Један млади музичар је ком поновао кантату после Мајерберове смрти али је директор опере рекао:

— Штета што није обратило

зингера, музичког издавача. Мајербер му даде писмо али га Вагнер отвори и прочита: „Драги пријатељу, свакако одбијте овог човека: то је један лудак.“

Данас је тешко дати оцену о Мајерберовом делу, јер се наш укусу многоме изменио. Али један његов савременик је написао: „Био је Немац по хармонији, Италијан по методи и Француз по ритму.“

Мајербер је умро 2. марта

НЕИЗРЕЧЕНЕ ИЗРЕКЕ

■ Речи које су већ ушле у легенду о храбром научнику. „А ипак се крех! Галилеј ко ме их приписују никада није изговорио...“

Као што је показало савесно проверавање, многе од познатих изрека великих људи никада нису ни биле изречене већ су, обично, касније измишљене и њима приписане.

мишеници чувеној маркизи Помпадур. Они који су добро упућени у класичну литературу знају да се ова изрека може наћи код Цицерона, али не као његова. Цицерон само цитира неког грчког писника чије се име данас не зна.

■ „Енглеска очекује да свако испуни своју дужност“ — забележено је као последње наређење адмирала Нелсона пре трафалгарске битке. У ствари, са адмиралског брода је било сигнализирано: „Храбри Британци, следите ме!“

■ „Гарда умире али се не предаје!“ кажу да је рекао у бици на Ватерлоу рањени француски генерал Камброн и свалио се рањен на руке Енглеза. Али, није тако. Ову изреку измислио је један париски новинар. Што се тиче генерала, његов одговор на захтев Енглеза да се преда није — за очи и уши пристожног човека.

■ „Коцка је бачена“ — кажу да је рекао Цезар прешавши реку Рубикон. Међутим, у својим записима Цезар ни где не помиње ни Рубикон, ни коцку. Тек 80 година касније историчар Плутарх у Помпејевој биографији наводи те речи приписујући их Цезару.

■ „Шилс оправдава средство“ је, тврде, девиза језунта. Мада у стварности њихови поступци потврђују ове речи, ни у једном писаном делу језунта ову девизу нећете наћи.

■ „Држава — то сам ја“ било је гесло француског владара Луја XIV. Међутим, у веома обимном Волтеровом делу посвећеном владавини Луја XIV, као и успомећама његових савременика, ова изрека није пронађена.

■ „После мене нека буде и потоп!“ Ове речи неки приписују Лују XV, а неки његовој

■ Најзад, помен о познатом Бурданоном магарцу који није могао да се одлучи за један од два пласта сена, не среће се ни у једном од вишето-мних излагања о слободи воље филозофа Жана Бурдана.

Ништа лакше

Жорж Сименон је скочио једног јутра из кревета, протрљао очи и упитао своју жену:

— Шта бих могао јутрос да радим?

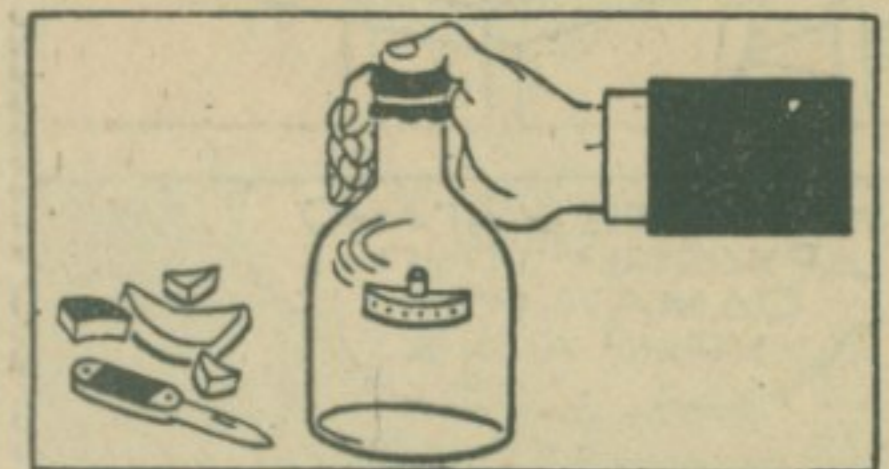
— Па, да напишеш једног Мергеа.

— Видиш, то је идеја! Али, — застале у недоумици — а шта ћу да радим довече?

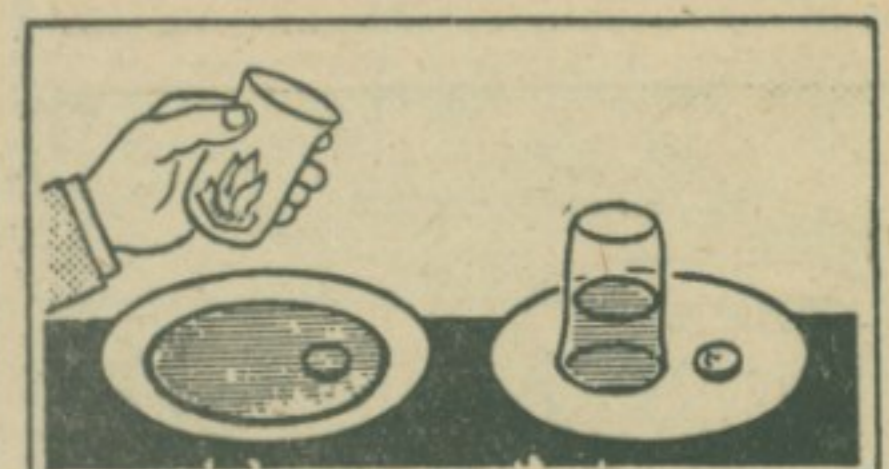
ЗНАЊЕ КРОЗ ИГРУ

ЕКСПЕРИМЕНТИ ВОДОМ

На први поглед сви ови опити изгледају тежи но што су у ствари а сваки ученик може да их изведе. Материјал потребан за њих може се наћи у свакој кући. Циљ ових експеримената је двострук: да се за време распуста, када имају времена напретек, деца забаве и да се кроз ту забаву упуте у физичке законе и разне хемијске процесе. Оно што се у игри открије лакше се запамти него оно што се у школи мора научити. Зато желимо да вам експерименти поју за руком и да од њих имате користи.

Подморница. Изрежите од поморанџине коре „бродњ“ и обојте га бојом којом желите. Бродњ убаците у једну боцу до врха напуњену водом и повезану неким пластичном материјом. Притискивањем затварача постићи ћете да бродњ тоне и пење се. Дубина заронавања зависи од јачине притиска. — Сићушни ваздушни мехурићи у кори поморанџине чине да она плива. Притиском, који се преноси кроз воду, ти мехурићи се збијају, кора постаје тежа и зато тоне.

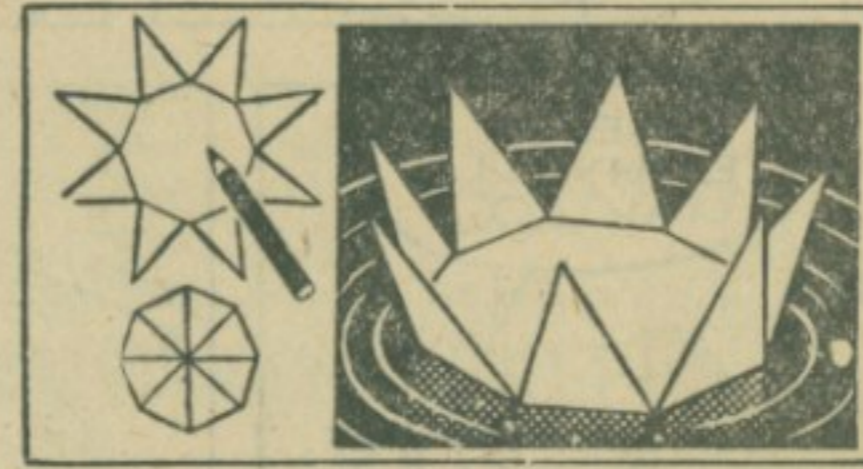
Ослобођени новчић. У тањир с водом стави се новчић. Како да га одатле извучете а да не додирнете воду? Убаците у једну чашу запаљен комадић папира, брзо је обрните и поставите поред новчића. Вода ће се повући у чашу и новчић ће бити слободан. — Приликом сагоревања папира, који се претвара у пепел, утршћ се извесна количина кисеоника, притисак у чашу се смањи, спољашњи ваздух покушава да продре у чашу и при томе нагони воду у њу.

Цвет у две боје. Напуните једну епрувету разблаженим црвеним, а другу разблаженим плавим мастилом. Пажљиво по дужини расеците стабљинку каквог белог цвета (каранфила, на пример) и један крак ставите у једну а други у другу епрувету. После неколико часова једна половина цвета ће вам бити плава, а друга црвена. — Разблажено мастило пење се кроз веома танке капиларе кроз које се биљка снабдева водом и хранљивим материјама из земље. Бојна материја из мастила наталожиће се на латицама.

Игра нафталинских куглица. У једну теглу са водом улијте мало сирћета и додајте соде бикарбоне. У ту мешавину убаците затим неколико куглица нафталина које сте претходно обојили разним оловкама у боји. Куглице ће играти. — Пошто су куглице теже од воде оне најпре потону. Али, угљена киселина која се ствара од сирћета и соде скупља се у облику мехурића на куглицама и издиже их на површину. Ту се мехурићи распрскавају и куглице опет тону.

Локвањ. Изрежите од дебелог папира за писање фигуру у облику цвета, обојте је дрвеним бојицама и круничне листиће савијте према средини цвета. Поставите тај цветни пулопак на воду и он ће се полако отворити. — Папир се највећим делом састоји од цевастих биљних влакана. По тим капиларима, танким као власи косе, пење се вода. Папир улија воду а латице „локвања“ се исправљају као листови увеле биљке коју смо ставили у вазу.

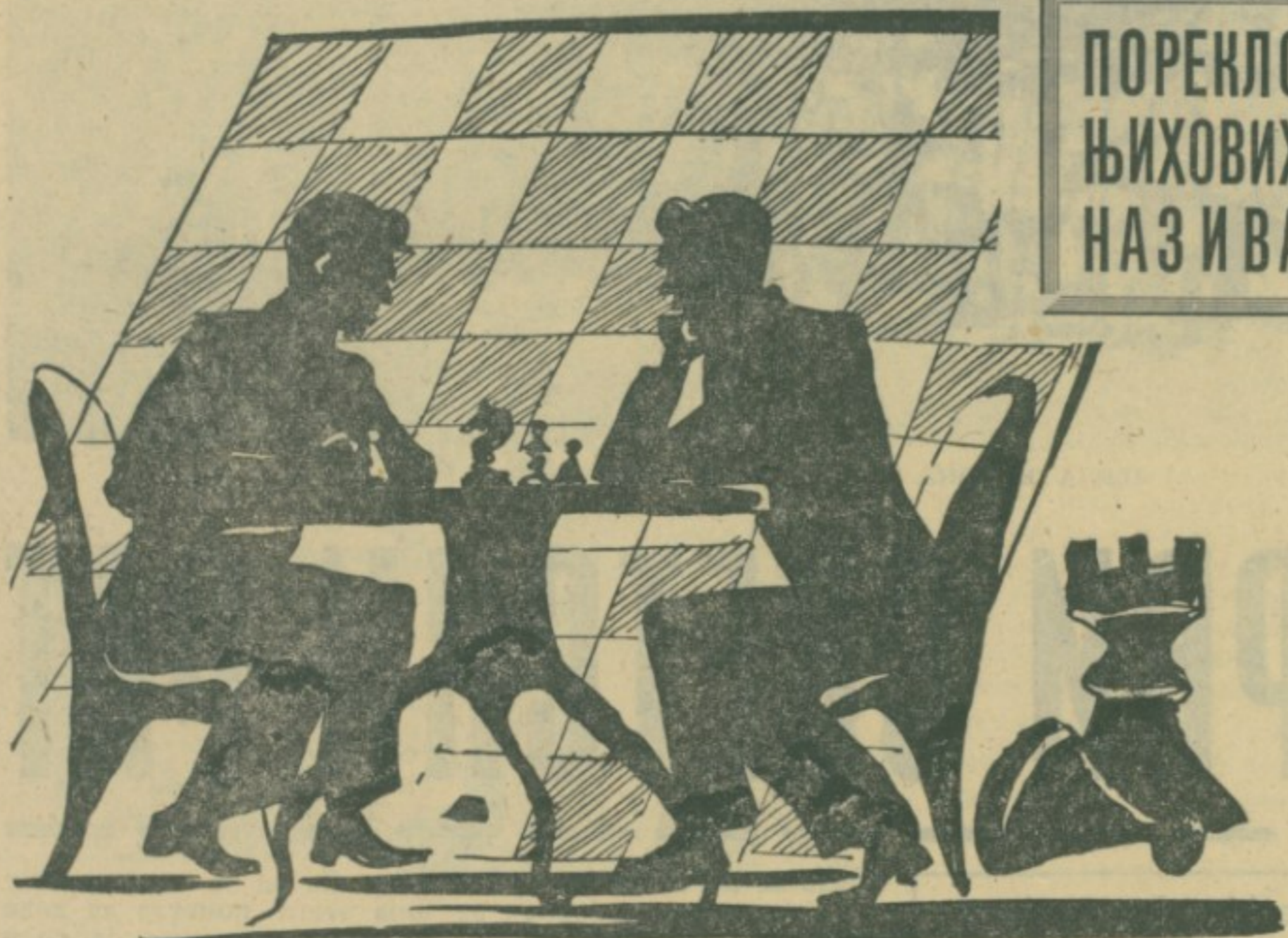
ШАХОВСКА ОТВАРАЊА

Најћелавији на свету

ри је, наиме, утврдио да на његовој глави нема чак „ни сенке једне једине власи“.

На конкурс за најћелавијег човека на свету одржаном у италијанском граду Бовено учествовала су два Швајцарца, дванаест Италијана и девет Француза.

ПОРЕКЛО ЊИХОВИХ НАЗИВА

популарисао ово отварање: одликује се стварањем чврстог одбрамбеног зида за црне. Бивши светски првак Михаил Ботвиник веома цени ово отварање.

Једино шаховско отварање чије се име састоји из два презимена је Каро-Кан. Кан је био берлински мајстор, а Кан бечки аматер. Обојица су заслужна за примену овог отварања. Наш мајстор др Петар Трифуновић обогатио је ово отварање новом варијантом.

У шаховској теорији забележена су и необична имена за сарагоско отварање, колибри систем. Неправилним отварањем називају се сва отварања која још нису стекла широку примену у шаховском свету. Предатри шаховски првак Београда Симиша Анимовић аутор је једног отварања, али оно није стекло широку примену па није ни забележено посебним именом.

Овим ни издалека није исцрпљен списак шаховских отварања и варијанти. Светски шаховски савез ФИДЕ има регистар у који се уписују имена шаховских отварања и варијанти. Шаховска такмичења сваке године отварају нове странице на том регистру.

БОРБА ПРОТИВ ЋЕЛАВОСТИ

Врше се опити да се новим хируршким методом људи којима коса много опада или су већ ћелави — спасу овог недостатка. И поред извесних колебања овај начин, додуше тек у испитивању, једини ће бити ефикасан — бар тако кажу стручњаци медицинског центра са универзитета у Њујорку.

Под локалном анестезијом калеме се на ћелавим местима мали кругови од 3,5 мм у пречнику раније извађени у пределу потиљка где је обично коса најјача. Опера-

ција се понавља колико год је пута потребно — по читавом месту где је пресађивање нужно. После три недеље калеме се потпуно приме. Коса расте сасвим исто као и на деловима где су они извађени, а ту је кожа срасла и неопштећене длаке са околних места расту.

Да ли могу калеме косе да се пресађују са друге особе? За сада не, јер свака кожа има своје специфичности што и представља главни проблем. Али и без великог оптимизма може се рећи да ће решење бити пронађено у врло блиској будућности.

Шаховска партија састоји се из три дела: отварање, у коме се играчи труде да поставе фигуре на најбоља места за борбу; у другом делу, који се зове средишница, долази до праве борбе две војске које су претходно запоселе положај. Ако у том делу не дође до одлуке, настаје завршница — последња фаза у којој има мало фигура на табли.

Сви ови делови су већ вековима предмет проучавања и они чине шаховску теорију. Испитивањем отварања бавило се много стручњака и првенствено по њима или земљи у којој су они живели шаховска отварања су и добила име.

У шаховском свету врло популарна индијска игра носи име по Индији, прадоминови шаха. Сматра се да су још пре много векова брамани почињали шаховску партију карактеристичним потезима за ту врсту отварања. Велемајстори Нимцовић и Богољубов разрађивали су индијске игре и у теорији је забележено по једно отварање које носи њихово име: Нимцовићева индијска одбрана и индијска одбрана Богољубова. Према начину развоја фигура настала су имена: краљева и дамина индијска одбрана.

На турниру у Шенавским Топлицама 1922. године бечки велемајстор и теоретичар Гринфелд примењивао је у партији са нашим велемајстором Бором Костићем отварање које је по њему названо Гринфелдова одбрана. Само годину дана раније, на турниру у Будимпешти, будући светски првак Аљехин увео је отварање које је по њему названо Аљехинова одбрана. Ни велики међународни турнир у Њујорку 1924. године није прошао без новости: чехословачки велемајстор Рихард Рети победио је тадашњег светског првака Капабланку у „отварању будућности“. То ново отварање добило је назив Ретијево.

Шпанска партија је добила име по Шпанији чији је шаховски мајстор Ручи Лопес де

Сегура увео ово отварање у шаховску теорију, обрадивши га у свом делу које је штампано 1561. године. У XV веку италијански шахисти су проучавали једно занимљиво отварање; у шаховској теорији је регистровано као италијанска партија.

Филндрова одбрана је названа по француском шаховском мајстору из XVIII века Франсоа-Андре Деникану, чији је надимак био Филндор. Разрадио је овај систем игре за играча са црним фигурама и често га успешно примењивао. Један систем одбране за црне увео је и наш велемајстор Васја Пирц, по коме је регистрована као Пирцова одбрана.

Поморски капетан Еванс је почетком XIX века пронашао и примењивао шаховско отварање у коме играч са белим фигурама у четвртном потезу жртвује пешака. По њему се зове Евансов гамбит, данас већ ишчекао у шаховским турнирима. Али зато у шаху има много других гамбита, као: дамина, краљев гамбит итд.

Између Единбурга и Лондона игран је 1824. године дописни шаховски меч. Шкоти су као бели применили нов начин отварања који је убрзо ушао у моду и по творцима добио име „шкотска партија“. Један огранак тог отварања у коме бели жртвује пешака добио је име шкотски гамбит. Међу шахистима се ушли прича да су се Шкоти, познати као тврдице, због тога љутили.

У отварању „игра четири скакача“ главни актери су скакачи који у првим потезима заузимају на табли симетрична места. Београдски шаховски мајстор Михаило Трајковић проучавао је и са много успеха примењивао варијанту тог отварања, познату сада у теорији као београдски гамбит.

Истакнути руски мајстори из прошлог века Петров и Јениш анализирали су и играли отварање које је по ауторима забележено као руска партија: тон овом отварању даје вођа црних фигура, и то

врло често, када против њега жели да ремизира.

У прошлом веку је рођена и француска партија по мајстору Лабурдонеу који је по-

Мач у камени

ЈЕДНИМ ПОКРЕТОМ СВОГ ЧАРОБНОГ ШТАПИЋА МЕРЛИН ЈЕ ПРЕТВОРИО ВОРТА...

ЈА САМ РИБА...!

ТИ САМО ИЗГЛЕДАШ КАО РИБА... А САД НАПРЕГНИ МОЗАК ДА БИ ПЛИВАО КАО РИБА!

ДЕШНО, ЛЕВО... ДЕСНО, ЛЕВО...

ПОЧИЊЕМ ДА СХВАТАМ...

ДОК СЕ ДЕЧАК-РИБА СНАЛАЗИО У ВЕЛИКОМ РИБЊАКУ, ПОЈАВИЛА СЕ ЈЕДНА ВЕЛИКА ШТУКА...

ОХ! МЕРЛИНЕ! ПОМОЗИ МИ!

НАПРЕГНИ МОЗАК, МОМЧЕ! НАДМУДРИ ЈЕ!

НЕ ГУБИ ГЛАВУ!

БРАВО! ОДЛИЧНА СТРАТЕГИЈА!

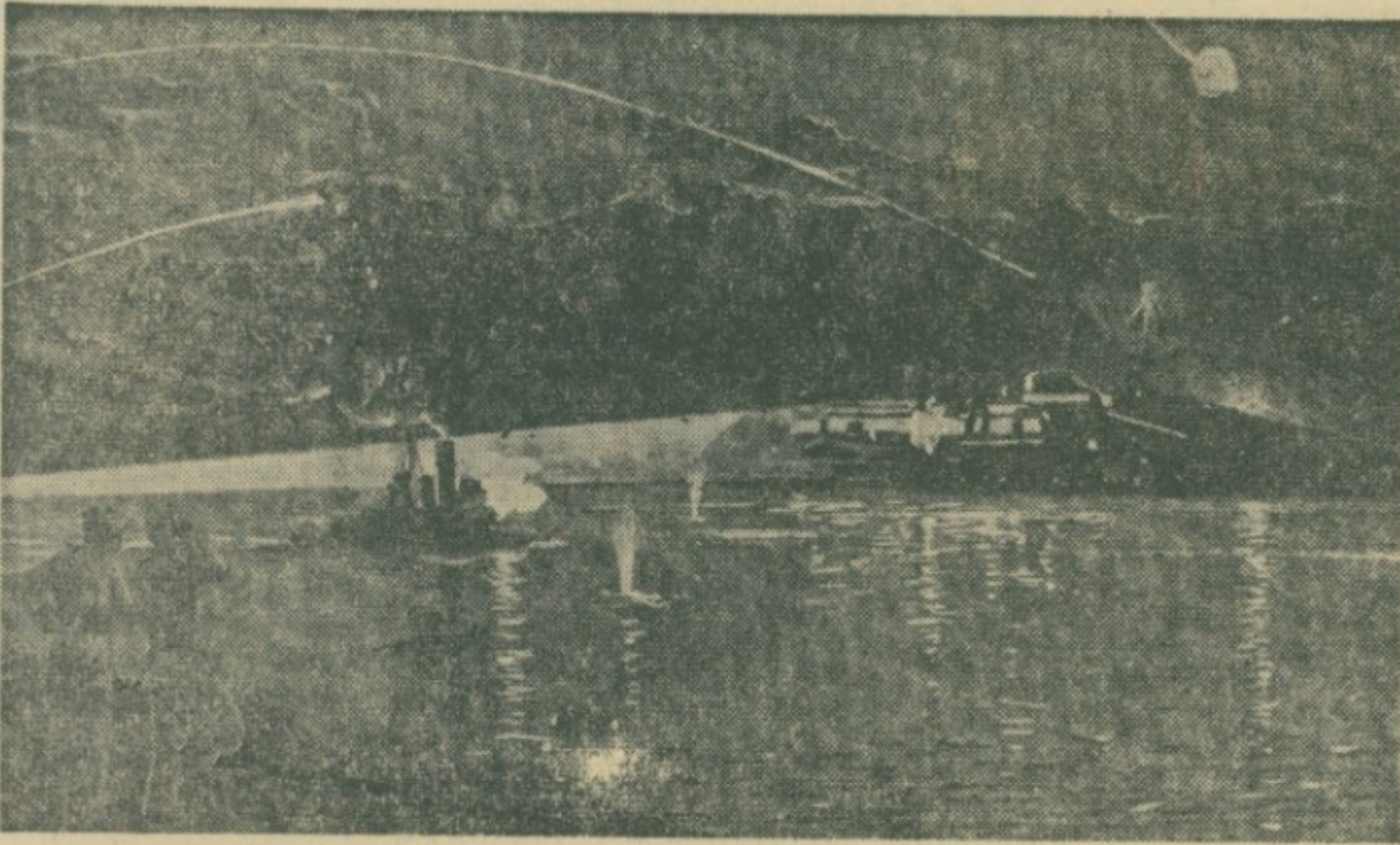
НАСТАВИТЕ СЕ

ЗОВУ ЈЕ „ПИПА АМЕРИЧКА“

На висоравнима у Гијани живи врста жаба без језика коју зову „пипа америчка“. Ова жаба има мркоцрно ква-

дратасто тело, предње ноге су јој кратке, а задње дугачке и дебеле. „Пипа америчка“ уопште нема језик и зубе, а очи су јој непомичне. На леђима женке налазе се јамиче шесто угаоног облика. У те „инкубаторе“ мужјак утискује оплођена јајашца из којих се излегу пуноглавци. Осамдесет дана дана после оплођавања јајашца, са леђа мама — пипе почињу да скачу већ потпуно одрасли младунци. После тога женка се таре о камен да би збацила са себе стару кожу, а њено потомство почиње самосталан живот у родним блатиштима.

28. ЈУЛ 1914. ГОДИНЕ: ОТВАРАЊЕ ВАТРЕ АУСТРОУГАРСКИХ ТОПОВА С ЛЕВЕ ОБАЛЕ САВЕ

ЈЕДНА КОЛОНА ЗАРОБЉЕНИХ АУСТРИЈСКИХ ВОЈНИКА У МАЧВИ

**ПРЕ 50
ГОДИНА**

ПОЧЕО ЈЕ ПРВИ СВЕТСКИ РАТ

Убиство Франца Фердинанда у Сарајева послужило је влади Аустро-Угарске монархије да оптужи малу Србију за објављивање овог рата. После понижавајућег ултиматума, који Србија није могла прихватити, Аустро-Угарска је подстрекавана од Немачке, започела освајачки рат против Србије и Црне Горе. Био је то део плана да се аустројска власт и немачки утицај прошире на цео Балкан. Овом ширењу аустројске и немачке моћи желе су да се супротставе тадашња царска Русија, Француска и Велика Британија, које су, вођене својим сопственим интересима, стале на страну Србије.

Тако је дошло до првог светског рата — рата између двеју група великих империјалистичких држава, које су се бориле за проширење своје власти или заштиту већ стечених позиција. До тог сукоба је дошло услед неравномерног развитка капитализма у његовом такозваном империјалистичком стадијуму. Због тога је и цео први светски рат био, у ствари, неправедан — империјалистички рат. Једино су Србија и Црна Гора водиле одбрамбени рат. Праведан ослободилачки карактер имао је и отпор оних југословенских и других словенских народа који су стезали под аустројским јармом и настојали да се ослободе.

Први светски рат је био до тада највећи, најразорнији и најкрвавији рат у људској историји. У почетку је у њему учествовало девет држава: три „централне силе“ — Немачка, Аустро-Угарска и Турска и шест држава у саставу антанте: Србија, Црна Гора, Француска, Русија, Британија и Белгија. Ових девет зараћених земаља имало је укупно 732 милиона људи од чега је првих дана рата било мобилисано преко 18 милиона војника. До краја рата, до новембра 1918. године, у сукоб су биле увучене укупно 33 земље са становништвом од преко 1,500.000.000 људи а то је 75% становништва целог света. Борбена дејства су се разбуктала у Европи, Азији и Африци и захватила су површину од преко 4 милиона квадратних километара.

У почетку рата обе коалиције су на фронтима баиле 480 дивизија са 9,747.000 војника, који су непосредно учествовали у борбама. Ове снаге су се показале као недовољне тако да је током рата била настављена мобилизација. За све време рата под оружјем се нашло 73.515.000 војника — 25.160.000 код централних сила и 48.355 у земљама антанте. У мају 1917. године у сукобу је учествовало укупно 889 дивизија — 525 антантиних и 364 централних сила.

Од војника који су учествовали у првом светском ра-

ту око 10 милиона је погинуло или умрло од рана а преко 20 милиона је било ранено. Око 10 милиона људи је умрло од разних епидемија или глади. У борбеним дејствима на морима било је потопљено око 500 ратних, преко 1.000 помоћних и 6.000 трговачких бродова.

Први светски рат почео је ноћу 28. јула 1914. године ватром аустроугарских топова с леве обале Саве и Дунава, као и с речних монитора. На Београд је ватра отворена по наређењу генерала Хецендорфа

Из дневника једног пријатеља

Писац књиге „Историја једног живота“ професор др Лудвиг Хиршфелд припада групи веома истакнутих научника-лекара, хуманиста који су цео свој живот посветили раду за добро човечанства. Бурни догађаји првог и другог светског рата доживљени и изложени у „Историји једног живота“ служе као веран историјски документ о патњама и страдањима као и о схватањима и неделима обесног завојевача који је тежио да уништи читаве народе. Овде доносимо један одломак из његове књиге који се односи на први светски рат.

Почеле су да се шире страшне вести о епидемији пегавог тифуса у Србији. Писало се како хиљаде гину, како епидемије уништавају села и градове, како нема лекара, болничари, како мисије из целог света јуре у помоћ али су немоћне у томе пожару. Неколико лекара из Швајцарске је отпутovalo али су стизале вести о њиховој болести или смрти. Пријавио сам се фебруара 1915. године и добио одговор од српске владе из Ниша да допунујем. Сећам се како ме је испраћао славни окулиста Хаб говорећи: „Зар хоћете да извршите самоубиство? То је безнадежна борба.“

Укратио сам се на брод у Бриндизију. На броду сам се спријатељио са Русом који се звао Мојсејенко и који је одлазио у Србију као болничар. Био је то социјалиста-револуционар, мио човек и префињена интелигенција.

У Србији је железнички саобраћај за цивилно становништво био забрањен услед епидемије. Могло се путовати само са војним пропусницама. На железничким станицама војнике су шкروпили некаквом смрдљивом течношћу; та комедија имала је да представља дезинфекцију и чишћење од вашију оних који су пу-

товали. Најзад Ниш: источњачка варош где се бекством склонно остатак државности Србије на издисају. Сви становници и хотели препуни. Пакао, прави пакао!

Пријављујем се у министарству војном пуковнику Карановићу и молим да ме пошаље на место где епидемија има највећу жестину. „Кад желите послати вас у Ваљево, тамо је био почетак епидемије“ — каже ми он.

Одлазим у болницу за заразне болести која се налази на брежуљку изван града. Добијам једну собу и узани ходнички као и мало сандучице које је поносито називао „бактериолошком лабораторијом“. Она се састоји из мале грејалице за неколико епрувета, педесет епрувета и малог броја реактива. Са таквим „оружјем“ треба да нападнем једну од највећих епидемија пегавог тифуса.

Аустројска војска продире у дубину земље. Српска Прва армија повлачи се. Нико не претпоставља да би херојски народ могао напасти великог суседа. Али на челу Прве армије стоји један од најгенијалнијих вођа из овог рата, човек који је чудно осећао војника: знао у којем се тренутку љубав према отаџбини претвара код војника у борбени чин. Био је то вој-

вода Мишић. И када се повлачио са очајањем у срцу што пропада његова отаџбина он се надао у боље. Наредио је контраофанзиву и бацно се као Давид на Голијата. Огромна аустројска армија повлачи се у паничном страху и оставља у Ваљево 60.000 заробљеника. Али Србија нема за њих ни довољно хране ни смештаја, ни дезинфекционе апарате и ускоро су се сви заробљеници уваљивали — а поједини случајеви пегавог тифуса међу заробљеницима претварају се у пожар који је просто сагорео читаву земљу. Довољно је рећи да је од 4.000.000 становника преболео један милион, да су од 360 лекара скоро сви боловали а умрло их је 126.

Болесници су лежали по неколицина на једноме кревету а обично по поду. Понекад је у делиријуму неки од њих скакао и бежао у варош у кошуљи, ширећи страх и епидемију. Из наше болнице је побегло неколико болесника у бунилу и удавило се у оближњој реци. Нису људи стизали да сахране мртве. У близини болнице слагана је гомила лешева. Било је случајева да су грешком на гомиле лешева стављани и они у невести.

У Ваљево је радила француска лекарска комисија под руководством веома заслужног испитавача и познаваоца пегавог тифуса Консеја. Али је мисија радила без контакта са српским становништвом и зато извршавала једино болничке функције.

Замолио сам да се сазове збор лекара и почео сад од предавања о пегавом тифусу.

Знало се да се пегави тифус преноси вашима, а борба с ваљивошћу није била непозната ни српским лекарима. С каквим су натчовечанским напором они почели без средстава и помоћи да организују или боље рећи да импровизују апарате за суву дезинфекцију, који су учинили више него све стране мисије заједно узете!

Затражио сам одговарајућу количину сумпора и заједно са градским лекарима дезинфиковао све ствари и све ста-

нове. Да ли је та дезинфекција нешто помогла да дође до бољитка, тешко је рећи али вероватно је тако било, јер је талас епидемије почео опадати а ситуација се поправљала. Почели су да се сматрају за победничког вођу борбе против епидемије. Ипак су главну заслугу имали српски лекари, а моја улога је била у уједињавању и буђењу њихових напора.

Тако је изгледала стварност рата и епидемије у Србији 1915. године.

ПОСЛЕ ЦЕРСКЕ БИТКЕ: ЗАРОБЉЕНИ МУНИЦИЈСКИ ПАРК НА ТЕКЕРИШУ (ФРОНТ МОРАВСКЕ ДИВИЗИЈЕ ПРВОГ ПОЗИВА)

Цер: Незаборавна победа

Цер је планина код места Лознице у Србији.

На западу и југу омеђена је долином Лешнице, на истоку изворима Велике Цернице и Добраве, а на северу постепено прелази у долину Мачве. Највиши врхови су Кумовац (602 метра) и Цер (687 м). На Церу извиру многе притоке Саве и Дрине.

У подручју Цера водила се велика битка од 12. до 20. августа 1914. У њој је суделовало с аустројске стране око 200.000 људи с великим бројем артиљерије, а са српске око 180.000. Ова битка

свршила се поразом и повлачењем аустроугарске војске, која је под генералом Поћорекком провалила у Србију преко Дрине и Саве. Резултат битке је био: 30.000 мртвих и ранених и 4.500 заробљених официра и војника. Србија је изгубила око 15.000 људи. На дан 12. августа пета аустроугарска армија прешла је преко Дрине с планином даљег наступања у Србију. Група друге армије која јој је пружала подршку заузела Саву и заузела Шабац, развијајући офанзиву према југу. Српска врховна команда предузела је напад преко Цера и Иверка, па је тако дошло до битке. Аустројска пета армија била је присиљена да одступа, а то одступање претворило се у бекство на целом фронту, па је пета армија пребачена на западну обалу Дрине, а група друге армије пребачена је северно од Саве, код Шапца. Тиме је 20. августа завршена ова битка, у којој је српска војска извојевала велику материјалну и моралну победу и потпуно омила цели аустројски ратни план. Аустројанци су се морали повући и из Савца у Босну и тек после нове припреме предузети операцију на овом бојишту.

НАША ПЕШАДИЈА У ВОЧНОМ БРИСАНОМ ПРОСТОРУ ВРШИ СКОКОВЕ, ЈОШ НЕПРИМЕЋЕНА ОД ПРОТИВНИКА

Држи се
усправно

Направљен је и пуштен у продају у Француској појас звани „тиат“ који примораво онога ко га носи да се држи право. Звонце уграђено у једној кутији јавља чим се особа рђаво покрене у пределу слабина.

Као и њре, али ...

Једна енглеска робна кућа специјализована за продају поклона, вратила је у моду „часовник с водом“ тако ценим у XVII веку. Једина је промена у томе што је добом сада од плексигласа.

Што дикла навикла

У лондонском „Тајмсу“ објављен је ових дана оглас следеће садржине: „Дентмен са племићком титулом, педесет година, тражи запослење у Сједињеним Америчким Државама. Давао би часове из енглеског начина живота и етикеције“.

»Пријатно«

Ентомолози (научници који проучавају инсекте) из Калифорније објавили су да се треба вратити старим „изворима“ — инсектима који су непроцењиве резерве хране, прави извори протеина. Будуће генерације користиле их да би из

бегле глад. О хранљивој вредности инсеката и зглавкарима уопште не треба говорити јер је доказано: они хране птице и друге животиње па и примитивни народи једу нарочито инсекте, црве, паукове, а и цивилизовани људи сматрају салату од мравца највећим деликатесом.

РАЗБИЈАЧ ТАЊИРА

Један амерички лист објавио је недавно чланак о необичним занимањима у овој земљи. Да вам представимо неке од тих занимљивих и чудних професија.

У многим америчким градовима постоји човек чија је једина дужност да пуних осам часова брише или пере бркове које путници доцртавају лептицама на рекламним плакатама извешаним по вагонима и станицама подземних железница.

Првак деца у једном граду америчког југа зарађују себи за живот на тај начин што у пристаништу спавају на балама памука. Градски оци плаћају им за тај сан да би одржали приче како у њиховом граду владају мир,

позната у редовима студентског покрета по својој племенитости и необичном говорничком дару Мила Јевтовић је окупацију вођеног Београда дочекала са богатим искуством илегалног рада. Као секретар рејонског комитета СКОЈ-а са својом диверзантском групом извела је поред осталог успешну акцију: спаљена су моторна возила једне немачке јединице стационарне на Халипоповцу.

Пред специјалном полицијом

Многе њене акције у окупираном граду остаће тајне о којима се никад неће сазнати, јер правило илегалне борбе је да се у планове и дела не упућује нико сем непосредних извођача. А таквих који су и данас у животу готово и нема. Мартовска провала 1942. године нанела је илегалној борби Београда тешке ударе, од којих се скоро опорављало; она је однекла најистакнутије илегалце са неочењивим искуством у организовању и извођењу диверзија. Преостали, који су услед недостатка доказа остали у животу, растурили су по разним логорима одакле се нису вратили.

Прво Милино саслушање требало је да пробуди њена осећања јер је била млада и лепа девојка, пред којом се живот тек отворао.

— Видите ли, Мила, какво је време на улицама града — са осмехом поче иследник.

Напољу, иза зидина, блештало је пролеће са својим оптимим мирисима расцветалог дрвећа.

— Видите како све врви као у кошници, а ви себе водите да искључите из те веселе бујнице. Зашто нам лепо не признате с ким и шта сте све радили. Обещавам да ако признате — ништа вам се неће десити. Ви сте још млади и заведени од других. Пустимо вас кући да вам не брину родитељи.

Минути су пролазили. Он је продорним погледом покушавао да продре до њених

очију, а она је ћутала и гледала преда се.

— Но, говорите, ја вас слушам... — наваљивао је иследник.

Погледавши га право у очи она се осмехну:

— Зашто се ви мени обраћате таквим питањем? Ништа ми није познато и ја сам тим немам никакве везе.

— Па добро, девојко — рече наједном заједљиво иследник. — Кад нећете ништа да кажете на леп начин, имамо ми средства којима ћемо вас принудити да говорите.

И почело је оно најстрашније — зверско мучење.

Одморни иследници су се ређали један за другим. Влад Поповић, Радан Грујић и полицијски писар Штерић, чинили су све да слома њену упорност.

На њеном телу и па табанима није било места без модрице. Неколико рана почело је да крвари. А Мила није проговорила. Од ње нису дознали ништа. Није одала никога из своје групе.

Због озледа задобијених мучењем на Обилићевом венцу, онесвешћену су је пренели у Делиградску улицу где се налазила болница за политичке затворенике. Пет месеци носила је дрен кроз који се цедио гној из рана.

Захваљујући напорима њеног брижњог оца она је у септембру у његовој пратњи напустила логор. На путу ка кући отац је чврсто држао испод руке очију пуних суза радости.

Време од септембра 1942. до лета 1943. године за Милу је било испуњено несношљивом тежобом. Пратили су је на сваком кораку. Обнављање

раскинутих веза никако није успевало. То ју је чинило неспокојном и несрећном. Сталдо је размишљала како да оде из Београда и ступи у неки од партизанских одреда.

Јуначка смрт

Војо Тороман, Милин друг из илегалног покрета који је остао некомпомитован, повремено је навраћао у гостионицу њених родитеља тобож ради куповања алкохола. У тим неупадљивим сусретима они су се договорили да склопе фиктивни брак како би своје свадбено путовање искористили за одлазак у одред. После напорног трагања за возом они су крајем 1943. године напустили Београд и придружили се Чачанском партизанском одреду. Како су покрети били веома чеисти, руководство окружног комитета партије одлучило је да се Мила повуче на пропагандни рад, јер њено исцрпљено тело и нарочито озлеђени табани нису јој дозвољавали да се често и брзо креће по кршевитом терену.

Село Велеречи у близини Горњег Милановца, на падини Рудника, крај леве обале потока, скривало је бункер у коме је радила техничка Чачанског партизанског одреда „Др Драгиша Мишовић“. Заједно са Милом водили су је Миломир Васић и Иво, партијски радник из тог краја и другарица, Цана Милић, омладинка из Велереча. Бункер је био тако вешто маскиран да га нико нису могли открити четници и гестаповци иако су непрекидно

трагали за њим. У бункеру су праћене и умножаване емисије слободне Југославије и Радио Москве, поред штампања материјала који се изучавао на разним партијским курсевима. Уз светлост петролејске лампе Мила је неуморно учрпавала на великој мапи стање на савезничким фронтovima и хретање јединица НОВ које су из дана у дан ослобађале све нова места.

Правило илегалног рада налазало је да се у случају хапшења неког од сарадника, техника склони и бункер напусти. Негде крајем јуна 1944. године, ухапшен је Лазо Филиповић који је знао за бункер јер је као сарадник у њега често навраћао.

Четврти јул је освануо ведар. Око подне Цана је над бункером отворила поклопац и пошто се спустила у њега свопштила Мили и Иви да је село пуно четника и жандарма, који претресају сваку кућу и сваки жбуј по околним забранима. Није прошло дуго а указаше се колоне које су се приближавале бункеру. Гласови оних који су испред себе водили Филиповића све су се јасније чули. Не моговши да издржи мучке којима је био изложен, он је одао место где се бункер налази, верујући да у њему неће бити никога. Ишао је право према капку који гонници још никако нису могли да уоче. На једном Иво искочи и отвори врата и то нагна гоннице да устукну; баца бомбу у намери да створи димну завесу под којом би се повукли.

— Бомба! — викну један од четника и сви се усукосаше.

Користећи забуну њих троје почеше да се повлаче и засилају ватром четнике и жандарме. Пуцало се на све стране. Повлачење је за Милу било несносно тешко. Болесних ногу и уморна чинила је очајничке напоре да не изостане много од Ива и Цане.

Пуцајући из пушке и аутоматског оружја гонници су јој се све више приближавали. Пребацили се преко облик

ње косе на чијој се падини налазило неколико кућа, била јој је једина нада. Али смртно рањена она одједном застале. Само довисну Иву и Цани:

— Пожурите. Ја не могу даље!

Шума надокхват руке учини јој се бескрајно далеко. Била је присебна и задњим згомима снаге пружила отпор из свог кратког коњичког карабина.

Када је остала без муниције почела је да коси непријатеља својим речима: осуђивала их је као изроде и народне издајце, предочавала им зло које не могу никако избећи. Њене речи су се као легенда, од уста до уста, преносиле у народу. Преносили су их и сами четници, чудели се непопустљивости једне партизанке.

На падинима косе крај велеречког потока остала је да лежи Мила Јевтовић, са осмехом на устима.

Зубна циркорам

Рендгенски апарат „Паниграм“, дело аустријског инжењера и техничара, служи за панорамско снимање вилице при лечењу зуба. Рендгенски зраци излазе из једне куласте цеви пречника, од 0,1 милиметра, чији се положај аутоматски регулише помоћу електронског система. Слика добијена на плочи, која се налази приљубљена уз пацијентово лице, веома је јасна.

Телевизор у пећини

Већ 40.000 година пећине поред Лоаре у кречњачким стенама биле су станови троглодита. Има их сада око два внаеста насељених. Иако пажљиво начињена њихова врата пробија ипак дивље зеленило.

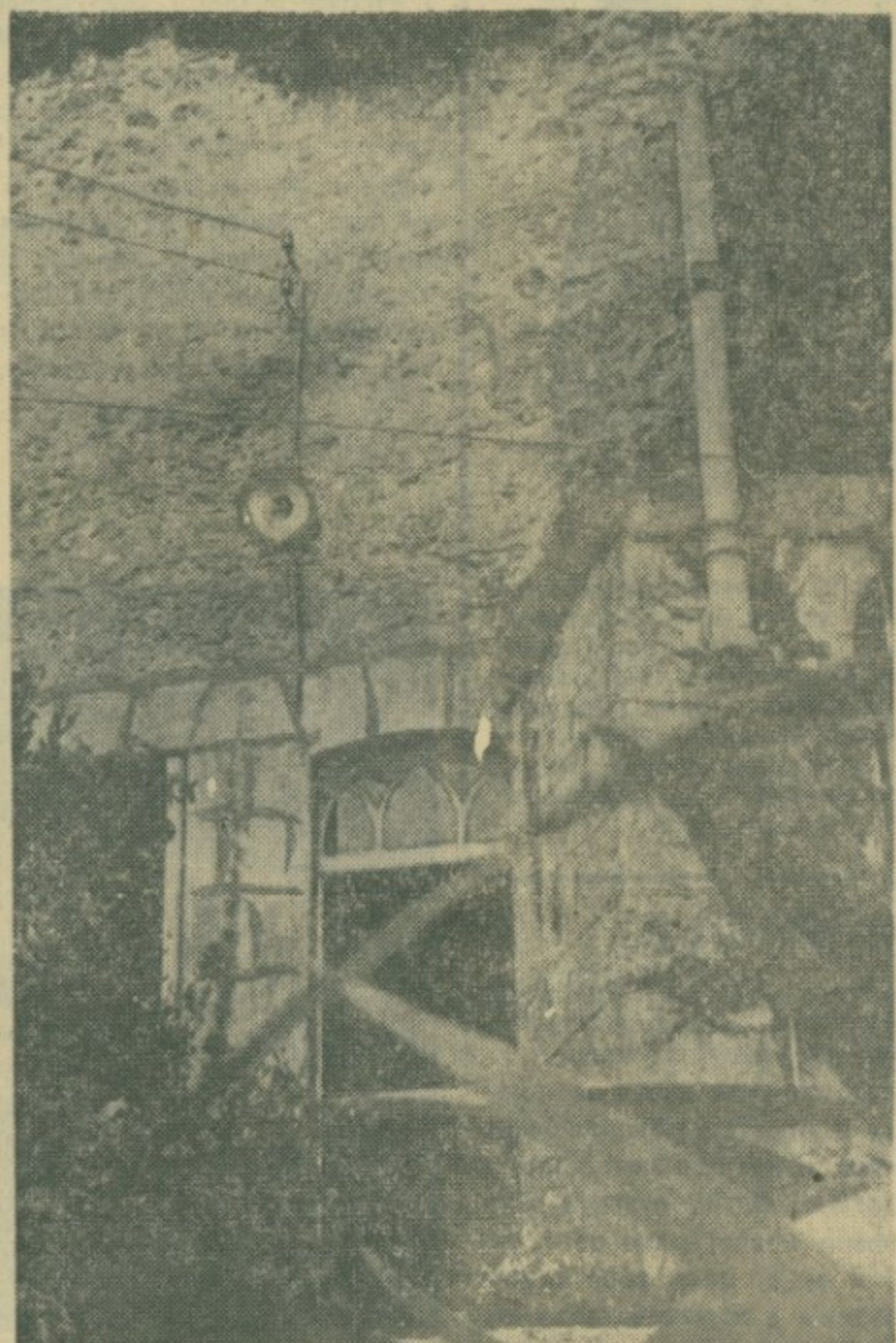
Нико не зна да каже од када су те пећине насељене. Некада су то биле само рупе у стени. Можда су их Римљани проширили. Један д'о садашњих становника каже да је ту рођен, да су ту становали још његови родитељи и пре њих ко зна још колико генерација.

Неке пећине и сада изгледају као у праисторији а друге имају фасаду од цигле или шљунка у кречу. Али готово све — антене за телевизију.

Један закупац, жена шедеветих година, каже да је под њеном трпезаријом један археолог нашао део лобање праисторијског човека. А ипак она има у свом „стану“, поред старог укусног намештаја савским модерно уграђену кухињу и комфор већи неголи у граду. Хладовина је лети увек пријатна: температура не прелази 18 степени а зими није потребно централно грејање.

Из једног подрума овај се један дуг и широк ходник на који се наставља галерија која као да води до саме утробе земље.

— Дугачка је километрима и нико не зна где се завршава — каже она. — Има две године како су долазили спелеолози. Можда ће покушати да испитају овај ходник. Очекујући њих — ја гајим пегурке.

Томас Едисон

— 13 —

Убрзо је Едисон пронашао и грамофон, односно фонограф, како је онда називан, и тај апарат се убраја међу најоригиналније изуме на свету. И он сам је фонограф сматрао својим најмилијим делом. То је био велики догађај у оно време: човек је могао да слуша музику великих уметника, говоре или било шта друго у свако доба — када год зажели.

— 14 —

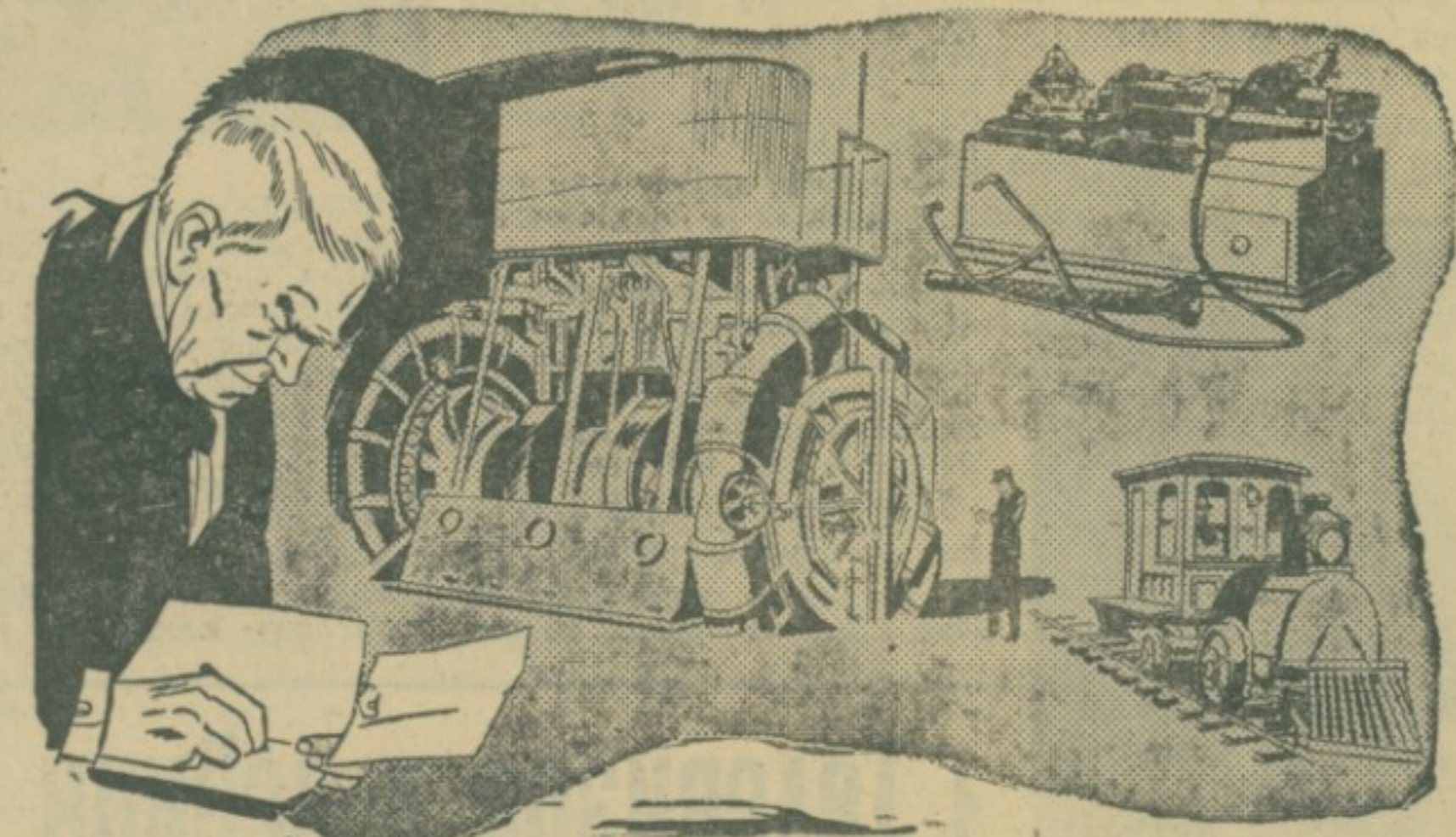
Крајем 1880. године Едисон се посветио раду на филмској камери. Американца Џорџ Истмен годинама је вршио проба са савитљивим филмом а Едисон је као и обично дело усавршавао до те мере да оно постане веома корисно свету. Сагледао је улогу филма у просвети и разноврсном начину обавештавања. Касније је то постало и средство за забаву.

— 15 —

Много је људи широм света годинама радиле на разради принципа електричног осветљења. У Паризу је у то време постојало електрично осветљење са лучним лампама и то само за улице и јавна места. Едисонова је жеља била да направи и мале светиле за канцеларије и домове. Камен спотицања у томе представљало је влакно јер какво год ставио изгорело би

за трен, а сијалица је требало да буде трајни део. На крају 1879. године успео је да пронађе и одговарајуће влакно које није брзо сагоревало! Два цела дана је провео са својим сарадницима поред сијалице која је светрела. Тек кад су повећали волтажу до дозвољене висине, влакно је прегорело. После овога је Едисон постао веома чувен.

— 16 —

У последњим годинама Едисон је провео много времена поново испитујући своја дела и мењајући ту и тамо понеки детаљ на ранијим проналасцима. Међутим, исто је тако радио и на новим изумима: батеријама, мешалицама за бетон, диктафону, машинама за умножавање. Не би се могли ни избројати сви његови проналасци којих је у току 60 година

рада имао око 1.100 само патентираних. А то је неоспорно веома богат допринос читавој светској цивилизацији. Смрћу Томаса Едисона 18. октобра 1931. године, завршен је и његов плодан рад, али уместо њега наставила су да живе његова дела — његови изуми без којих свет, свакако, не би живео на данашњем ступњу цивилизације.

ФИЗИЧКА АКТИВНОСТ И ЗДРАВЉЕ

У објављеним радовима светске организације за здравље и на конгресу одржаном у Кијеву коме су присуствовали научници из 20 земаља Европе — подвлачи се улога рада и физичке активности по здравље људи. Рад је услов за добро ментално и психичко здравље чак и код старијих особа, само, под условом да је прилагођен њиховим годинама. И

они који оду у пензију не смеју се повлачити сасвим: свако доба мора да има и своје обавезе и своје радне могућности. Физичка активност је неопходна и старијима као и млађима. Али увек одмерена према сваком посебно. Гимнастика одржава општу равнотежу у човеку, побољшава његове физичке способности и развија радост за животом. Гимнастику, на-

рочито у дисању, треба свакодневно радити. Квалитет, никако квантитет хране може да буде исти као и за млађе: да је богата у минералним солима и витаминима. Често се догађа да се старији људи рђаво хране; мало због слабих зуба, мало због тешког варења а нарочито зато што су обично

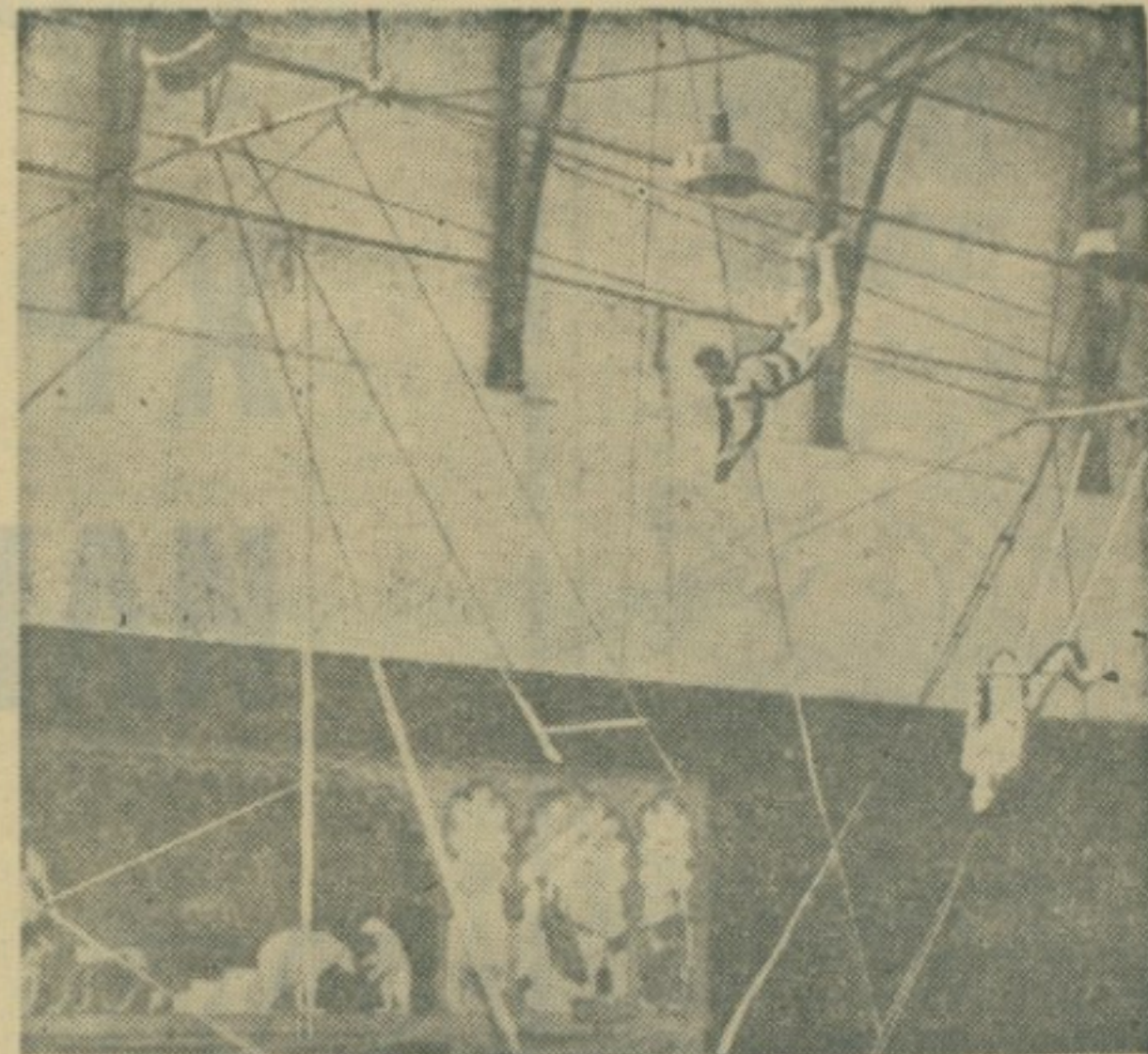
ЖИВОТ У ЦИРКУСУ

Један једини филмски глумцац успео је да између два рата прикаже трагедију уметника на трапезу. Емил Јанингс створио је у ченом филму „Варијете“, режисера Мурнауа праву мајсторску креацију. Глумцац је провео неколико месеци међу артистима пре снимања филма да би упознао њихов живот. Дочарао је заиста веома уверљиво тежак посао, радости и бол артиста. Као да је знао да ће, тада само ипак глумљена драма, једног дана постати стварност. Да ће акробати, његови партнери у овом филму, пропасти у једној сличној трагедији.

Алфредо и Лало Кодона били су родом Мексиканци, а њихова партнерка Вера Брус из Сједињених Држава. У једном париском циркусу су створили, одмах после првог светског рата, највећу тачку на трапезу, о којој се још и данас прича са одушевљењем у круговима артиста. Публика је била задивљена беспрекорним стилем, елеганцијом и привидном лакоћом којом су изводили своје продукције. Наступали су у црним трикоима протканим светлуцавом материјом. Кад је арена била замрачена личили су на „летеће демоне“, фантастична бића. Алфредо је изводио троструки салтомортале, отискујући се са заљубаног трапеза право у руке свога брата.

Групи Кодоне, у коју је ступила и Лилијан Лајсел као жена Алфредова иначе и пре тога соло играчка на трапезу, плаћане су огромне суме месечно. У Бечу, Берлину, Паризу и Лондону њихова гостовања су трајала по неколико месеци. Да би их видели, људи су по неколико часова чекали у реду пред благајном. На улазима у циркусе и варијетете неколико метара високим словима, стајало је исписано име: ЛОС КОДОНАС.

После неколико година срећног брака Лилијан је пала са трапеза у циркусу „Валенција“ у Копенхагену и умрла исте ноћи. Алфредо је био очајан. Напустио је Европу и отпутовао са својом дружицом у Америку где су Кодоне постигли тријумфалан успех у многим великим циркусима. Једино Алфреду слава више није ништа значила. Додуше, после две године, оженио се својом дугогодишњом партнерком Вером Брус, али му то није помогло да заборави Лилијан. Почео је да пије а несреће су тек наступале. Једне вечери се стрпоштао и тако несрећно пао у мрежу,

МАЈСТОРИ ТРОСТРУКОГ САЛТА

без које више није смео да наступа и тешко озледио оба зглоба у раменима. Никада више није могао поново на трапез. Лало је пронашао новог партнера. „Трио Кодона“ наступао је даље без Алфреда. Али он није могао да поднесе искључење из арене. Опијао се до бесвести. Живот Вере Брус претворио се покрај њега у прави пакао и она је једног дана поднела захтев за развод. Пошто су се сви покушаји помирења сломили о Верин отпор, Алфредо је извадио револвер и убио и себе и њу.

Још неколико година одржавао је Лало Кодона славу своје трупе у друштву нових партнера: Клејтона Бихија и Розе Саливан. Децембра 1937. највећа циркуска трупа доживела је свој неславни крај у циркусу „Медрано“ у Паризу: Лало Кодона, који више није био млад, једне вечери ишчашао је десну плећку приликом хватања свог партнера Клејтона. Са лицем искривљеним од бола испустио га је у заштитну мрежу. Са последњом трунком снаге спустио се у арену.

Тачка „Лос Кодонас“ била је завршена.

МУШИЦА ОДУЗЕЛА ТИТУЛУ У БИЛИЈАРУ

МУШИЦА ОДУЗЕЛА ТИТУЛУ У БИЛИЈАРУ

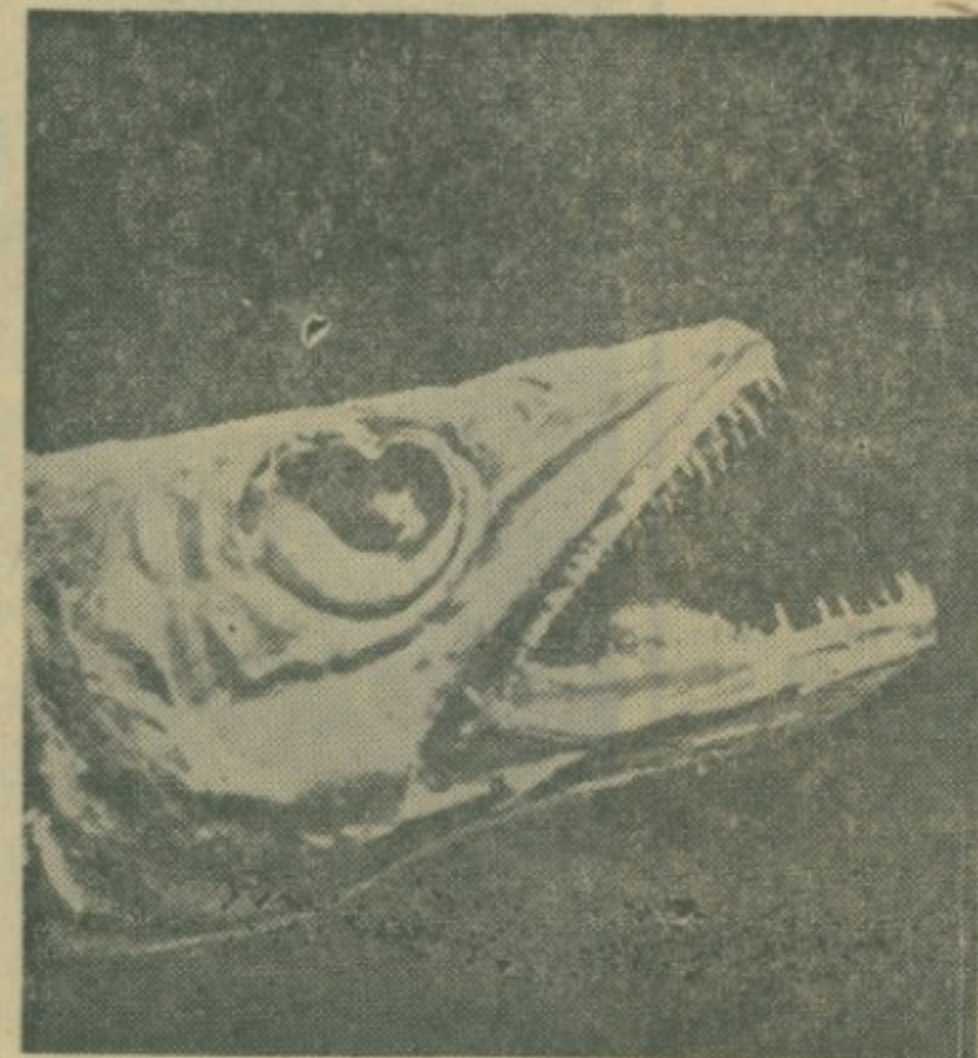
Луј Фокс је био првак света у билијару и 7. септембра 1865. године имао је да брани титулу у борби са својим ривалом Џоном Диријем у Рочестеру у држави Њујорк. За тај двобој владало је огромно интересовање јер је награда била — поред титуле и пет хиљада долара. Оба противника су уживала репутацију јер су као од ша-

бола када је Фокс са 1.487 био на реду да настави. Да направи још 13 карамбола била је за њега играчка. И зато је хтео мало да „игра“ и за публику. Изводио је ефектне ударце преко целог стола. Али баш када је извео један такав ударац мушица је прелетела ниско преко стола и лопта је ударила у њу додирујући таман и другу лопту. Том приликом лопта је „за длаку“ скренула са правог пута и промашила трећу лопту. Титула је била изгубљена јер Дири није пропустио прилику да лако добије меч.

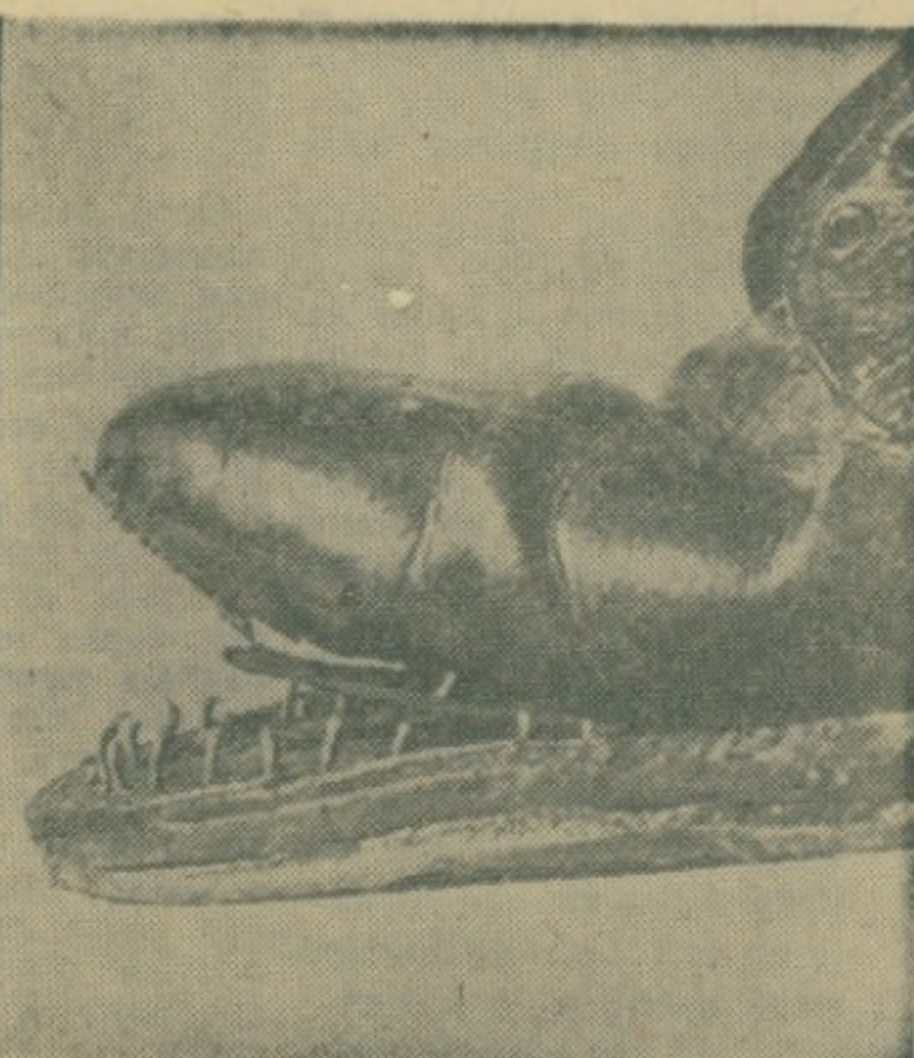
МУЗИКА БУДУЋНОСТИ

Млади амерички композитори, а можда и остали, узнемирани су, а то и треба да буду, јер фирма Бируг изумела је „електронски композитор“ који је назван дататрон. Његова је „способност“ толика да не може нико да му конкурише: „искомпоује“ за један сат музику за хиљаду песама а десет милијарди различитих арија — без икакве човјекове помоћи. Поред тога конструктори ове „машине“ за производњу музике тврде да је она измислила и твист још 1952. године.

ГЛАД УВЕК ИМА ВЕЛИКА УСТА

ВУК РИВА

„ЗУБИ“ ЦИПЕЛЕ

ЗАКОВАН ДУКАТ НА ЧЕЛО

У малој Кнежевини Србији, док још није имала свој кривични законик, судило се по обичајном праву. Људи који су изрицали пресуде, нахијске судије или кнезови народ не канцеларије, иако без икаквог правичког знања, трудили су се да буду што правичнији и — строги.

дине на шибе. Препоручивало се да се шибање, које је било јавно, изврши у неки пазарни дан када буде окупљено подоста света.

Али, како се из једног судског акта види, шиба, батина, досуђивана је и за теже преступе. Тако се неки Мијат Аћимовић из Соколске нахије,

Још тежи кривци су стављани на точак где су обично у мукама завршавали. Смртна казна над злочинцем извршавана је на исти начин којим је преступник уморио своју жртву. Неком разбојнику који је са дрвета бацито велики камен на главу трговца кад је пролазио на коњу, досуђена је смртна казна и извршена на гробу трговца оним истим каменом.

Казна: одсецање уха, руке или језика ређе је примењивана. Ипак београдског учитеља Михаила Бериславића који је учествовао у Ђаковј буну осудили су — да му се одсече језик „... да не би зла и отрова...“ сејао по народу.

Пред устаљених казни, којих је било доста, измишљане су и нове. Кнез Милош је 1825. године тражио казну за трговца ако се не придржавају његовог улутства о мењању златног и сребрног новца који је тада био у оптицају. У својој заповести кнез каже: „... Тога ради, препоручујем вама да све трговце призовете и јавите им ову моју строгу заповест: кој би се усудио убудуће новац ма какав скупље дати, или га скупље примати од другог, него што моја тарифа издана у призренију новца ове године гласи, исти онај новац приковаће му се на чело и он ће животом својим платити...“

После ове заповести вероватно се ниједан трговац није усудио да новац мења и продаје скупље но што је „тарифом“ било прописано, знајући да се са оним ко је измислио ову казну не може шалити.

Хелмонт — и дошао до закључка да ту има нечега.

Одвек се веровало у регенеративну моћ морске соли. Плиније је први открио њен значај, говорио да она лечи и од уједа змија, осица, зова и шкорпиона, да опоравља од мигрене, да сазрева чиреве и уништава брадавице. Други су препоручивали купање у мору зато што обнавља кожу, спречава чак кварење зуба, ублажава катаре очију, убија црве у цревима и повољно утиче на костобољу, на промрзалине, жутицу. Уосталом, има доказа: зар нису и помоћу соли конзервирани и вековима остале нетакнуте мумије фараона.

Већ у 14. веку „лекар“ Одомар који је живео у Паризу, за време владе Филипа де Валоа први је покушао да припише морској води моћ као еликсиру дугог живота.

У њој има, — говорио је, — злата и сребра који окрепљују здравље човека.

Одлучио је зато да морску со узме као предмет својих испитивања. У томе га је спречила смрт јер је узбрзо баш приликом опита који су стварали хемијска испарења оболео на плућима. Али он је ипак указао на пут којим треба ићи.

ЈОШ МАЛО О МОРУ

Претече дашашње таласотерапије, лекари — присталице и пропагатори значаја купања у мору по људско здравље — приписивали су му не само моћ да лечи многобројне слабости него и да продужава младост. Још је Еурипид тврдио „море лечи многе болести људи“, а Агатинус из Спарте, који је живео у време цара Трајана, придавао му је такође лековита и „оживљавајућа“ својства.

Медицински стручњак из Брисела Ван Хелмонт присуствовао је једном таквом покушају „лечења“. Био је у лађици где се налазио један старац кога је ујео бесан пас: везан конопцем за отраду брода у неколико махова је старац бацан у море и остављан по неколико минута, а чим би му се повратио дах извлечен је да би се после све то поновило.

— Веома сам пажљиво посматрао — објаснио је др Ван

Они који се купају у мору — говорио је — чак и сасвим стари, имају тело чврсто и снажно, изгледају одважни и јаки, не пате од слабог апетита и рђаве пробаве. Све телесне функције су им извршне.

У 17. веку се веровало да морска вода нарочито повољно утиче на болеснике који имају у ногама или другим деловима тела загомилавање течности каз и на развијање дече и на поправљање мршавих. Делује такође и на хроничне мигрене и на опасне грознице. Најзад купање у мору се сматрало као лек против беснила.

ВОДОВОД КРОЗ ЛИБИЈСКУ ПУСТИЊУ

Све донедавно либијски град и поморска лука Тобрук, који има нешто преко 5.000 становника (са околином 20.000), снабдевао се водом која је бродовима-цистернама допремана из Александрије. Сва пробна бушења у околини Тобрука остала су без резултата: из свих артеских бушотина избијала је слана вода.

Најзад је на 170 километара далеко од Тобрука, у близини Дерне, пронађена слатка вода. Кроз Либијску пустињу изграђен је 170 километара дугачак водовод којим у Тобрук може да приспе 2,3 милиона литара воде дневно. Водоводне цеви морале су бити постављене на бетонске подупираче на 70 сантиметара изнад тла.

За наше данашње појмове казне су биле чак веома окупне, свирепе. Али томе се не треба чудити — Србија је трпела велики утицај са Истока. Поменито само неке од тих такозваних „источњачких“ казни: набијање ча колац, пржење усидјаним гвођем. Многе казне прописиване на Истоку почеле су се примењивати и над преступницима у нашем крајевима. Тако се, за пример, за мањи прекршај кажњавало шибом, корбачем. Али је казна шибом додељивана и у многим другим случајевима.

1825. године нашао пред судом због поновног убиства. У истрази, објашњавајући свој ранији злочин, он каже: „... Зато се ми договоримо да га убијемо, те га ја на славању, код штале убијем пушком. За тај узрок, био сам шест недеља у апсу и удари ми суд 100 тојага, а потом отпусти ме...“

Може се претпоставити колико је овај убојица био физички јак, када је без икаквих деловних последица могао да издржи 100 батина од којих су се други веома тешко опорављали. Као што се види, суд је нашао за сходно, иако је дело било тешко, да преступника казни шибом.

Нека два бећара, који су, како стоји у једној пресуди, „... похарали шест кокаких кућа...“ осуђена су 1825. го-

ВРЕМЕЛЛОВ ПО РОМАНУ Х. Ц. ВЕЛСА

ПОРУКАМ ДА ПИТАМ ЕЛОЕ, АЛИ ОНИ НИТИ СУ ХТЕЛИ ДА МИ ОДГОВОРЕ НИТИ ДА МИ ПРИДУ. ЧЕГА СЕ БОЈИТЕ?

БУДИО САМ У ТАМУ. УПШТЕ НЕ ВИДИМ ВОДУ!

БАШО САМ У БУНАР КОМАД ПАПИРА. НЕСТАО ЈЕ КАО ДА ГА ЈЕ ВАЗДУХ УДИСАО.

А ОНДА САМ ЗАЧУО БУКУ. ИЗГЛЕДА КАО ТУТАЊ ТЕШКИХ МАШИНА!

ШТА ЛИ ЈЕ ТАМО ДОЛЕ? НЕКИ РУДНИК? ФАБРИКА? ОБАВЛАДОУ ЛИ СЕ ТУ ОВИ ПОСЛОВИ? ЖИВЛИ ЛИ НЕКО ТАМО?

ТЕ НОКИ ДОК САМ ОПАВАО, ИМАО САМ НЕКО НЕОПРЕДНО ОСЕЋАЊЕ ДА МЕ НЕКО ОКРУЖУЈЕ.

У ПОМОК! У ПОМОК!

КО СУ ОВИ? ДА НИСАМ САМО САНЊАО?

БУТРАДАН САМ ИСПИТИВАО ЈЕДАН МРАСАН ПРОЛАЗ У ЈЕДНОЈ ОД РУШЕВИНА ИЗНЕЧАДА...

КРИЛАТИ ВИТЕЗ УКРАЈИНЕ

Пилот-ловац Гљинка Борисович Дмитриј, извршио је 300 борбених летова, учествовао у 280 ваздушних борби и оборио 50 немачких авиона. Постао је двоструки херој Совјетског Савеза и ваздушни ас од кога су се плашили немачки пилоти.

Називали су га „крилатим витезом“, што је стварно и био на многим фронтovima Совјетског Савеза. Гљинка је летео у ловачком пуку троструког хероја и ваздушног аса Покришкина коме су стизала писма из Украјине са увек истим почетком:

„Друже Покришкине, чувај нам Гљинку! Шаљи га у ваздушне окршаје против фашиста, он је у ваздуху херој и буди сигуран да ће увек бити победник...“

Родно место, рударско насеље Александар-Дара у Украјини дало је Гљинку отаџбинском рату да се бори на совјетском небу. За своју извредну храброст, поред многих одликовања, добио је и орден Лењина. Немачки пилоти су будно пратили премештање Покришкиновог ловачког пука са фронта на фронт и неколико пута су покушали да оборе неустрашивог Гљинку да би се решили те „ваздушне напасти“.

Нападао је ловце и бомбардере

У пролеће 1943. године беснела је свом жестином кубанска битка. Десетине хиљада бораца Црвене армије борили се за сваки корак земље. Немачка бомбардерска и ловачка авиација намеравала је да лиши совјетске борце сваке заштите из ваздуха. Чим је Покришкинов ловачки пук са својим херојима пребачен на кубанско небо, ситуација се нагло променила.

Гљинка је измислио „ваздушне степенице“: да се једновремено води борба и против немачких ловаца и против бомбардера. По двојицу пилота из свог одељења распоредио је на сваких хиљаду метара изнад себе, а он је летео на „доњој степеници“. Кад му је Покришкин јавио да непријатељски ловци лете преко три хиљаде метара висине, Гљинка је био задовољан, његово одељење није морало да „се пење“. Обавестио је другове изнад себе да нападну ловце, а он је пред собом угледао непријатељске бомбардере.

Први рафали из Гљинкиних топова послали су на земљу два „јункерса“ која су се стропштала и нестала у експлозији сопствених бомби. За неколико минута ловци су оборили четири „месершмита“ и разбили немачку бомбардерску формацију и њихову ловачку заштиту. Немци су имали утисак да их напада читав пук совјетских ловаца.

После неуспешног сата непријатељ је поново налетео, али су сад његови ловци били испред бомбардера. Новом тактиком требало је да униште совјетске ловце и омогуће пролаз својим бомбардерима.

И Гљинка је променио тактику. Изнад станице Кримска ја распоредио је своје ловце

у виду ваздушних маказа. Прва два „месершмита“ налетео је на Гљинкине пилоте који су се налазили испод њега. Рафал је одјекнуо и један немачки ловац је одмах у ваздуху плануо и распао се, а други који је покушао да ухвати висину и нападне их од горе, налетео је право на трасу нишана Гљинкиних топова. Прво је оставио траг црног густог дима, а затим је плануо и нестало с неба. Исто време они изнад Гљинке ухватили су у маказе још неколико непријатељских ловаца и послали их на земљу.

Кад су немачки пилоти бомбардера видели како им ловци нестaju, изручили су бомбе негде у висини својих положаја и вратили се у базу.

Гљинка увек први напада

Чим су осетили малу надмоћност у ваздуху совјетски борци су покренули фронт напред. Провела се вест да су Покришкин и Гљинка у ваздуху и — више их ништа није могло задржати од јуриша на немачке тенкове. Борба се распламсала пуном жестином, а небо се опет зацрнело: око 60 бомбардера доносило је смртоносни терет. Гљинка је са својом шесторком одмах полетео према челу непријатељске формације.

— Двојица на ловце, остали за многа на бомбардере! — наредио је и као муња полетео према првом. Нашао се пред масом „јункерса“, пришао им близу и први започео окршај.

Већ први рафал из Гљинкиног топа одвео је немачког вођу првог бомбардерског одељења према земљи. Затим је оборио четири авионе другог и трећег одељења.

Другови су пошли његовим примером: топови и митраљези су штектали и бомбардери, незаштитени својим ловцима, падали су један по један, док је горњи пар Гљинкиних ловаца водио борбу са десетак непријатељских ловаца. Један топовски рафал запалио је авион Гљинкиног пратиоца који је полетео према земљи.

— Искачи, одмах... — повикао је Гљинка свом другу и падобран се одмах забелео, а авион се строгавао сигурно и пре земље експлодирао.

Борба на живот и смрт

Ситуација је постала критична. Бомбардери су се у нареду повлачили и отварају ватру, а ловци се окупили на Гљинкину четворку. Разбеснели немачки пилоти хватали су Гљинку или његовог друга у нишан, али су се они већито склањали иза немачких бомбардера. Гљинка је то му њевито користио: притиснуо би обарач и оборио бомбардер. То је могао да изведе само Гљинка и преко звучника на немачким аеродроми-

ма спикер је објавио: — Пажња, пажња! Гљинка у ваздуху!

Са оближњих аеродрома одмах су полетели немачки ваздушни асови: хтели су да се обрачунају с њим. Настала је бесомучна трка кроз ваздух. Немачки ловци су све више стезали обруч око Гљинкине четворке и борба се водила на живот и смрт.

Једна незнатна несмотреност немачког пилота, и поред оволике надмоћности, стала га је живота. Чим се Гљинка нашао на његовом боку из првог рафала га је збрисао. Тада је непријатељски бес до стигао кулминацију. Заштектала је одједном десетина топовских рафала на Гљинку. Светлећа топовска арна су се вала као муње и само су децени секунде одлучивали. А Гљинка није пропустио ни једну шансу.

Гљинка не може погинути...

У пуку се очекивао повратак Гљинке и његових другова. На целом фронту су се водиле ваздушне борбе. Учествовао је цео Покришкинов пук. А кад је битка добијена пилоти су са последњим капима горива слетали уморни и исцрпљени. Из даљине се видела тројка која је одмах из борбеног заокрета пошла на слетање.

— Где је Гљинка? — интересовао се дежурни преко радија.

Сви су ћутали. Минути и секунде су пролазиле, а Гљинка

се није враћао. Тога дана непријатељ је изгубио преко двадесет авиона али то није било довољно да плати Гљинкин живот.

— Гљинка не може погинути... — рекао је неко од његових другова претражујући погледом небо.

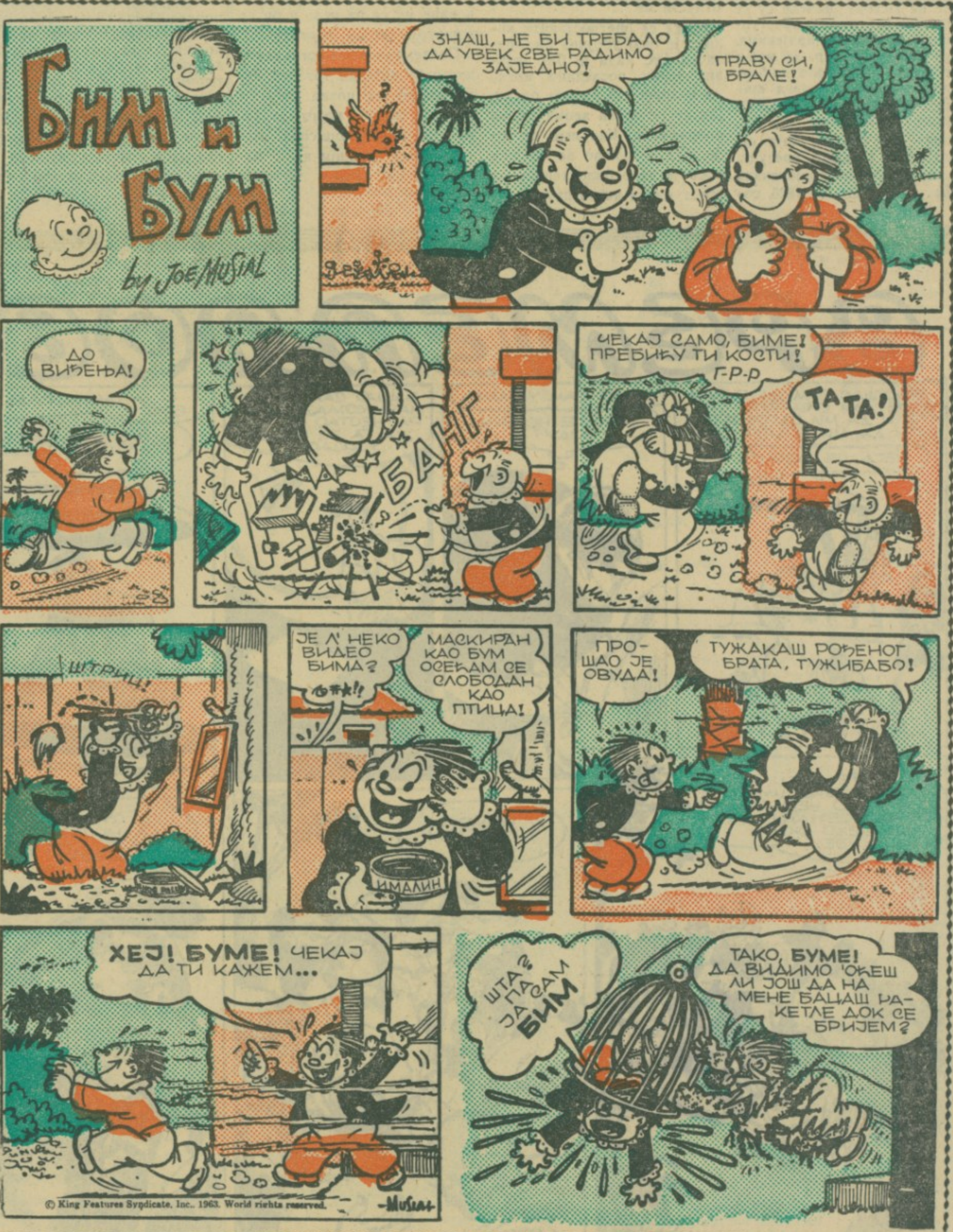
Покришкин је тешко примио вест, али ипак није помислио на оно најгоре — на Гљинкину смрт. Очекивао га је, непрекидно погледао хоће ли се однекуд појавити и без

авиона. И заиста, ускоро се пронела вест да је Гљинка жив, али да се налази у болници. Један непријатељски рафал запалио му је авион а њега тешко ранио. Готово у бесвесном стању искочио је из авиона и спустио се падобраном на окупирану територију. Колхозници су га нашли, завиле у свилу падобрана и кријући га пребацили на слободну територију.

Једног дана, Гљинка се поново појавио у свом пуку.

Дочекало га је одушевљење свих. Одмах је добио други авион и већ првог дана оборио два непријатељска ловца. Борио се на харковском фронту и многим другим бојиштима, све до Берлина.

Победе су се низале, а Гљинка, само једанпут оборен, постао је симбол храбрости и јунаштва. Пред њим су немачки пилоти безглаво бежали, а Гљинка се осећао у ваздуху као „крилати витез“ своје родне Украјине.

ДЕВОЈЧИЦА ЕВРОПА

У Фоџи у Италији пре седам година једна девојчица чији су се родитељи презивали Калабрија — добила је име Европа. Вероватно се кум

инспирисао Балзаком који је две жене у свом делу „Сјај и беда куртизана“ назвао Азија и Европа.

ШАМПАЊАЦ СА ДНА МОРА

Шведски спортски рониоци извукли су из олупине шведске корвете „Неман“, потонуле 1853. године испред западне обале њихове земље, четири боце шампањца. Три су опиле сами, а четврту предали научном музеју у Стокхолму. Како су објавили у ча-

пису „Нептун“, рониоци су у старом броду нашли и више боца пива, као и један парат за печење ракије ручне производње. На потонулом броду налази се и 75 топова и рониоци покушавају да бар неки од њих извуку на површину.

СМЕНА

Највећи брод у Јапону за пренос петролеја — од 150.000 тона носивости, биће размонтиран и расхолован. Наследиће га други по величини: брод од 132.000 тона.

ЦИНОВСКИ ВАГОН

Вагон са 32 осовине, 64 метра дугачак, највећи у Европи, прави се у радионицама северне француске железнице. Моћи ће да прими и превезе око 500 тона разог материјала.

САМО ТАКО

Четрдесет „каравела“ француског ваздухопловства прелетело је за пет година употребе, од маја 1959. до маја ове године — више од 127 милиона километара. То изгледа као: да су 175 пута прешли раздаљину од Земље до Месеца и на-траг.

Супарници пчела

Опит је био веома једноставан: требало је утврдити неке чињенице које се односе

на рађање слепих мишева. Природњаци су ухватили женке са увећаним стамачицима и ставили их у кавезе. Остало је само да се сачека долазак младих на свет. Али, већ после неколико часова женке више нису имале набрекне стамаче, а ни младунца није било. Ис-

питивања су показала да су стамачици женки слепих мишева били поднадули од лепиве беле масе која се са стојала од нектара и цветног праха.

Слепи мишеви „нектарници“ су, по мишљењу научника већ давно прешли на ову необичну храну. Њихов организам потпуно је прилагођен новом начину исхране: њушкица им је издужена, на језику имају сићушне сисаљке и маљце помоћу којих скупљају цветни прах.

Слепи мишеви—сладокусци долећу до цвета и, не слетући на њега већ вибрирајући крилима у месту, завлаче међу круничне листице свој дугачки језичић. Скупивши нектар и прах, животињца одлеће до другог па трећег цвета све док тежина сакупљеног нектара не премаши њену „носивост“.

Слепи мишеви који се хране нектаром живе у Средњој Америци, дугачки су свега шест сантиметара док им распон крила износи двадесет.

Ево још једне занимљиве и недовољно испитане појаве у вези са слепим мишевима медоносима или „дугоносима“, како их понекад називају. Када младе треба да дже су на свет женке се удружују у једну колонију и живе од војено од осталог јата. Одредују ноћу у лав, ове „вуку“ са собом и своје потомке, као што то раде женке осталих врста слепих мишева. По повратку из лова, свака мајка међу мноштвом младих одмах налази своје младунче, без обзира куда је оно, за време њеног одсуствовања, отумарало.

ТАМАН

Једног мотоциклисту је на друму у Француској оборио аутомобил. Од задобијених повреда мотоциклиста је остао онесвешћен и прву помоћ му је указао један ветеринар који је случајно ту пролазио својим колима. Изненађење је било сасвим разумљиво када се утврдило да се повређени зове М. Мутон (ован)

Зашто се неким врстама паса сече реп

Разлог за скраћивање или потпуно одсецање репа у неких врста паса је и традиционалан и практичан. То потиче од ранијег времена: да би се спречило да у лову дугим репом закачи неку грану, дубин или три и тако не стигне дивљач. Овај обичај је стигао из Енглеске где се плаћала такса на све псе сем на овчарске а скраћен реп је био знак распознавања баш њих. Сечење репа обично врши ветеринар и то три дана по доласку малог штенета на свет. Кожа се навуче преко осталог дела репа и врло брзо зарасте.

Црвене мрље на Јупитеру

Совјетски астрофизичари из Алма Ате, у Казахстану, дошли су до закључка да загоњена „црвена мрља“ на Јупитеру није чврсто тело, већ је гасовите природе. Они су на експерименталан начин потврдили недавно изнету теорију једног америчког научника: црвена мрља, око које су астрономи дуго ломили копаља, састоји се од гасног облака који се стално ковитла и који се подиже из доњих слојева Јупитерове атмосфере. Совјетски научници проучавали су ову појаву на основу фотографија у боји снимљених помоћу нарочитих филтера.

Велика „црвена мрља“ на површини црвене планете има овалан облик и дугачка је око 45 хиљада километара.

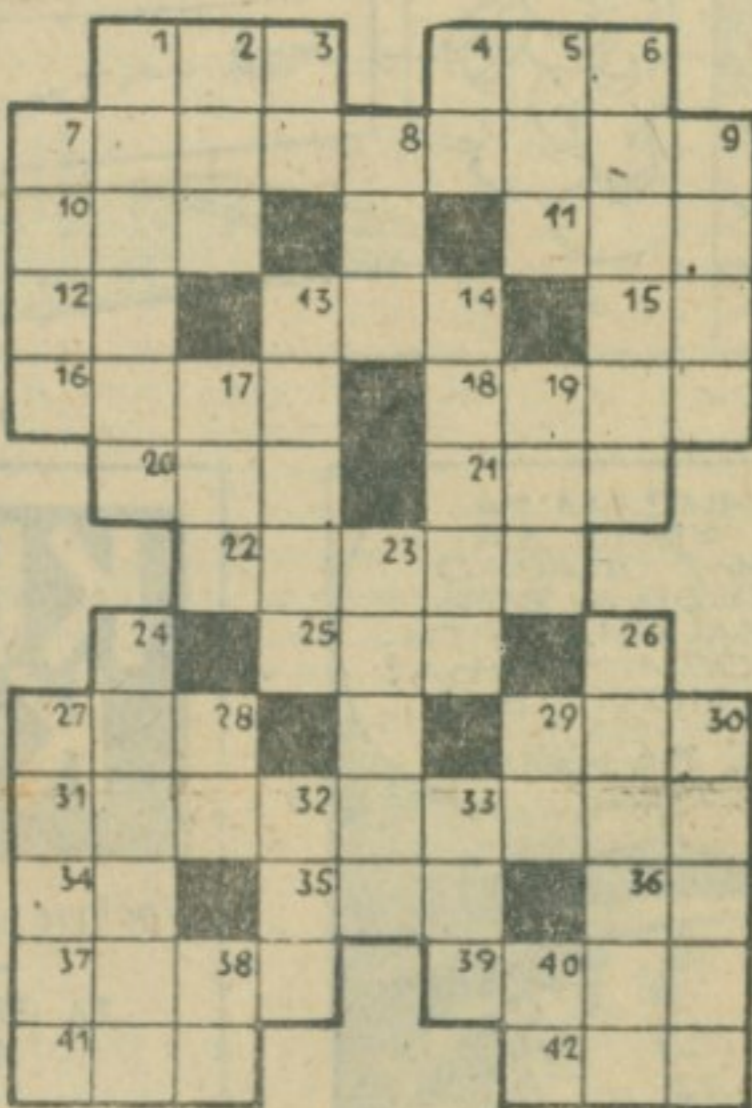
Само 24 града у свету

Само 24 вароши у свету имају подземну железницу којом се за сада најбрже обавља саобраћај. Ево тих вароши: Њујорк, Лондон, Москва, Кијев, Лењинград, Стокхолм, Осло, Берлин, Хамбург, Торонто, Атина, Будимпешта, Буенос Аирес, Лисабон, Мадрид, Барселона, Париз, Рим, Беч, Глазгов, Милано и у Јапону: Токио, Нагоя и Осака. У Сједињеним Државама само један град има подземну железницу мада ова земља обилује милионским градовима.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) наш национални знаменитост, 4) паховска фигура, 7) град на Јадрану, 10) отац (слов), 11) стара мера за пољске површине, 12) хемички знак за радон, 13) наша река, 15) предлог, 16) опера од Вердија, 18) врста дрвета, 20) амбар, 21) временски термин, 22) део браве, 25) папагај, 27) народна игра, 29) Ужичанин, 31) име и презиме аутора романа „Мартијан Иди“, 34) првак, 35) узвик, 36) лична замена, 37) амерички сингл вовац, 39) град у Енглеској, 41) страна женског име, 42) наша река.

Усправно: 1) познате песме II. Прерадовића, 2) грубо сукно, 3) хемички знак за празеодим, 4) иницијали америчког књижевника („Мачка из уојаном личном крову“), 5) лична замена, 6) амерички уметнички филм, 7) тежина амбалаже, 8) похвална песма, 9) наш народни херој, 13) наша река, 14) чин, 17) место за пристајање бродова, 19) француски сликар (Клод), 23) хемички елемент, 24) врста угља, 26) елемент, 27) место у Војводини, 28) иницијали нашег народног хероја, 29) страна мушке име, 30) личност из Андрићевих

дела, 32) кретање кроз ваздух, 33) орган чула мириса, 38) хемички знак за натријум, 40) прилог за место.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) ала, 4) оно, 7) одвајност, 10) ара, 11) сто, 12) ЗЕ, 13) оро, 15) ри, 16) Асаб, 18) тава, 20) Ала, 21) ало, 22) олива, 25) Аса, 27) ари, 29) ној, 31) нисбодина, 34) Т(артаља) Г(видо), 35) рап, 36) кх, 37) улаз, 39) Орава, 41) над, 42) ера.

Усправно: 1) адреса, 2) два, 3) ала, 4) он, 5) нос, 6) острво, 7) оза, 8) жир, 9) тона, 13) обала, 14) Отава, 17) ако, 19) ала, 23) Истра, 24) кригла, 26) „Кошкар“, 27) Антуан, 28) из, 29) ни, 30) Јакна, 32) брз, 33) дно, 38) Ад, 40) ре.

Гама — волшебници

У Кијеву, у Институту за физику Украјинске академије наука, конструисан је најјачи у Украјини кобалтни уређај за зрачење. Гама—зраци радиоактивног кобалта дају озраченим материјалима нова свој-

ства или омогућују да се синтетизују раније непознати материјали. Тако се, на пример, код полиетилена после озрачења знатно повећава отпорност на топлоту и побољшавају изолациона својства.

НАПРАВИ САМ

НАПРАВИ САМ

НАПРАВИ САМ

НАПРАВИ САМ

НАПРАВИ САМ

ИГРАЧКЕ ОД ЗАПУШАЧА

Сада је лето и свакако имате више времена за забаву. Када вам се досади играње и читање направите ову малу збирку играчака од запушача од плуте. Ако их пажљиво направите изгледаће лепо и можете их неке дати као поклон о рођендану.

Ако вам се свиђају ове на нашој слици ви направите исте. А ако желите да повећате збирку онда узмите у помоћ неку зоологију па и своју машину, и направите шта волите.

Од материјала су вам потребни запушачи од плуте, зрна шибице, жица, папир, перле и чинице.

1. Зећ. Два запушача од плуте саставите помоћу једног зрна шибице и то ће бити зекино тело. Четири чинице — по две са сваке стране — бркови, а кроз рупицу перле причврстите чинице од очи и нос. Од хартије изрежите два уха; увуците их и залепите у прорезе на горњем делу запушача. Ноге — четири зрна шибице увуците у доњи запушач.

2. Пас. Главу направите од пола запушача, кљуи од зрна шибице а очи од перлица забодених у главу шпендалама. Тело од запушача спојте са главом једним зрном шибице, а ноге на чинице од тање жице. Перје направите од папира, увуците га у прорезе и залепите.

3. Пас. Глава се прави исто као и за зеца само су уши дружије. Ноге и реп од зрна шибице. Да би све животињске биле лепше обојте, нарочито делове од папира, живописним бојама.

Јесће ли већ чини да...

... Стерија који је био слабог здравља говорио је да се осећа поред свега добро „заван“

то што му стално углави пева“.

...у Немачкој је у 19. веку био издат пропис да се жени сваког мајстора која би се појавила у халбини са шлепом, што је била привилегија само вишег друштва — одреже не само шлеп него и сукња до колена.

... Словени су се, приликом прве појаве у историји, борили стрелама умоченим у јак от-

ров. Те стреле су се звале налел зато што је отров прављен од отровног лишћа и корења биљке налел.

... први клавир конструисао је Бартоломео Кристофори у Фиренци 1709. Два клавиранића већ производе чувају се и сада као раритетни један у Метрополитен музеју уметности у Њујорку из 1720. године, доцније рестауриран, и други у Музичком музеју у Лајпцигу из 1726.

... марш из Хендлове опере „Scipione“ постао је парадни марш

британске гренадирске гарде.

... национална бразилска музичка школа и академија има библиотеку са преко 22.000 књига и збирку инструмената из целог света.

... прве јавне концерте на које је имао приступ свако ко је платио улазницу организовао је виолиниста Банистер у Лондону 1672. до 1678.

... законом од 1610. године у Турској се забрањивало пушење на

дулу; писак луле ће му се забосту у нос.

... дуван се у Европи продавао у 16. веку као лек.

... Фридрих Секирнер је 1805. пронашао морфијум, лек за ублажење болова, али је признат тек 1830.

... 1862. године једну десетину грађанства Париза — 115.000, сачиња вале су раднице.

... причало се да је Клеопатра растварала

бисер у вино не да би оно добило неки нарочити укус него да би било скупље.

ЏОНИ ХАЗАРД

Ква-Ква!

Увешује Паја Патак

ДА ЛИ СЕ ВИДИ ИЛИ НЕ

Белка се обраћа продавацији у радњи:
— Чула сам да имате не видљиве мреже за косу. Да ли бих могла да их видим?

МА, НЕ!

Паја излази кроз прозор своје куће баш у моменту кад пролази полицајац.
— Ухапшени сте! — каже му он. — Ви сте лопов.
— Ма, не! — наљути се већ иначе бесан Паја. — Тек мало пре је Пата намазала паркет у предсобљу.

ЛЕПШЕ ВАСПИТАН

Паја нуди два колача Гаји и Влаји. Како је један колач већи она каже пружајући им тањир:
— Е, сад ћемо видети ко је од вас двојице боље васпитан.
— То је свакако Влаја, рече Гаја и брзо узме већи колач.

ТО ЈЕ ЛАКШЕ

Паја паркирао своја кола на месту где је прелаз за пешаке. Кад се врати затекао је крај кола Шилу који га је посаветовао:
— Идући пут остави бар отворена обоја врата да би немаци могли кроз твој аутомобил да пређу улицу.